

REPRODUCEREA OPRITĂ

Înviere.

Apărătorii steagurilor de luptă n'au uitat încă trista înviere a Păcii dela București. Se văd și acum înghesuși și umiliți în bisericuțele din Moldova, ingenunchind și bătând mătânii în fața icoanei făcătorului de minuni, singurul care-i mai putea înțelege și ajuta. Raza de nădejde ce licărea în sufletul lor îi îndemna să rămână neclintiți în credința pentru care erau răstigniți.

Minunea așteptată n'a întârziat să se împlinească. Trufașii cuceritori s'au prăbușit deodată din înălțimi, doborâți de dreptatea legilor dumnezeiești și omenești, care, de când cârmuesc lumea, n'au propovăduit niciodată ura și dușmănia, ci numai iubirea și frățesca înțelegere, între oameni.

N'am crezut toți în puterea principiului de dreptate, care oțelește inimile și instrună voințele, care îndoiaie sufletele sub povara suferințelor, dar nu le frânge, când ele sunt tari și menite să creeze o viață nouă. Am avut mulți rătăciți și păcătoși destui, și dincoace și dincolo de munți. Mai ales în ceata cărturarilor, a fariseilor care astăzi se întrec în cântecele de osanale ale biruinții și se îmbulzesc în fruntea mesei la praznicul domniilor și bunătăților.

E săptămâna sfântă a patimilor. Pomenim de păcate, ca ele să fie mărturisite și ispășite.

Pentru iertarea lor ne rugăm și noi și norodul cel umilit, cel învățat să urce calvare și să poarte cununi de spini pentru credința și mântuirea tuturor.

Clopotele bisericilor din întreg cuprinsul românesc ne chiamă la sărbătoarea învierii lui Isus, a celui ce a întrupat iubirea pe pământ. Pornim bărbați, femei și copii, în strae albe și cu inimi vesele să ne închinăm și să prăznuim și marea Înviere a Neamului.

Sărbătorim pentru întâia oară această Înviere sub cerul aceleiași patrii. Să rostim dar din adâncul sufletului:

Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace și între oameni bună învoire!

Oet. C. Tăslăuanu.

DIN POVEȘTIRILE LUI ACDERELI

Cum l-am scăpat.

Tot Acdereli mi-a spus.

Eram jurat la Silistra.

Odată ne-a venit să judecăm următoarea crimă: Un turc, în vârstă, trăise vre-o trei-zeci de ani cu o cadână. Religia lor, cum știi, le dă voie să aibă mai multe, dar îi obligă să le ție la fiecare câte o gospodărie aparte. Și, el, nu putuse, în tinerețe, căci nu fusese bogat. Dar, spre bătrânețe, din negustorii, strânsese și el ceva. Și, atunci, se hotărâse să-și mai ia o cadână mai tinerică.

Îi închirie casă tot în acelaș sat, ceva mai la o parte de întâia lui nevastă. La început treaba merse ibrișim. Se ducea la cadâna cea nouă mai cu fereală, și numai odată pe săptămână. Întâia legitimă aflate; dar, cum tot ei i se dădea precăderea, îl îngăduia.

De la o vreme, însă, turcul se dădului la fructele pârguite, și, în loc de o dată pe săptămână, merse două nopți, apoi trei, apoi ajunse să nu mai dea pe la oca veche de cât odată pe săptămână.

De aci vrajbă. Femeile sunt din fire pizmașe. Dar, turcoaica?! Și, mai cu seamă, una bătrână...

În sfârșit, cadâna cea veche hotări să se răzbune. Avea fecior flăcău, vitreg pentru unchiuș. După ce îi făcu școala și pregătirea ce crezută ea de cuviință, într-o zi îl chemă de o parte, într'un tufiș de grădină și arătându-i pe turc, care tocmai retezase niște faguri de miere — slăbiciunea turcilor, — îi zise:

— Îl vezi... Avem nouă stupi cu albine. Înainte, îi trimetea ei mierea de la unul și mie îmi lăsa mierea de la opt; pe urmă i-a dat ei de la doi și mie numai de la șapte. Acum a hotărât să-i ducă ei mierea de la cinci stupi, iar pe mine să mă oropsească numai cu fagurul de la patru... Nu mai e de suferit... Trebuie să scăpăm de nerușinata.

Atât i-a trebuit flăcăului. Nu-l prea

avea nici el la stomac pe tată-său vitreg. În chiar acea noapte era de rând să treacă de caraulă prin sat. I se dăduse o pușcă Manlicher cu cinci cartușe, de la Primărie. Se despărți de tovarășii lui sub o pricină oarecare și se puse la pândă pe după gardul cadânei celei noi... N'așteptă prea mult și turcul se ivi încărcat cu fagurii. Tânărul ibovnică îi eși întru întâmpinare în ogradă, luminându-i calea cu un sfeșnic. Ținta era bine lămurită. Flăcăul din pândă puse pușca la ochi și trase... Un pocnet și un icnet... Cadâna fu străpunsă drept în pantece și glonțul eșind prin spate se înfipse în zid.

Ajutat de întuneric, ucigașul fugi la oasa mamă-si. Lepădă pușca, descinse cartușiera și se culcă cu eugetul împăcat că își făcuse datoria de răzbunare.

La locul crimei, zarvă mare. Autoritățile înștiințate începură îndată cercetările. Găsiră glonțul. După drumul ce făcuse aflară pândă. De cu seară plouase. Pământul era moale. Tălharul fugind își lăsase urma bocancilor. Călăuziți de ea ajunseră până în pragul casii cadânei celei bătrâne. Bătură. Li se deschise. Găsiră pe ucigaș, pușca și numai patru cartușe în cartușieră. Glonțul găsit în zid era aïdoma cu cele rămase. Acelaș calibru de armă Manlicher din care nimeni alt decât caranlele Primăriei nu aveau în sat. Cercetară țeava pușcii. O șterseră cu o cârpă albă. Cârpă se înegri de funingine. Arma slujise de curând. Incercară bocancii pe urmele din noroi. Se potriveau întocmai. Întrebară pe bănuț, pe mamă-sa. Ura lor mărturisită, învederă scopul faptei. Nicio altă dușmănie nu se știa în pritriva moartei. Nici o îndoială nu mai încăpea că fiul vitreg era ucigașul. Fii arestat, dus sub strajă, dat judecății juraților. Totuși el tăgăduia; tăgăduia cu înverșunare.

În ziua judecății eram trei jurați, — așa

este în Bulgaria, — și un înlocuitor pe deasupra. Apoi; președintele tribunalului. Un avocat psișicher apără pe ucigaș. Dar procurorul, mai dibaciu, apăsă cu multă putere. Dovezile, pe care ți le spusei erau zdrobitoare.

Când procurorul sfârși ni se dădu un ceas de odihnă și ni se servi masa în odaia de chibzuire, ca să nu fim influențați din afară. În timpul asta jurații își schimbă între ei părerile. Toți, într'un glas, chiar și eu, îl socoteam pe el, vinovatul.

Dar, cugetul meu nu se împacă cu gândul pentru întâia dată în viața mea, — și, eram jurat de ani de zile, — să osândesc un om la moarte. Mai totdeauna achitasem.

— Să achiți?!... Foarte bine. Dar, cum?..

Întâi; că însăși judecata mea se împotrivea față de țaria dovezilor. Apoi, cum să convingi pe ceilalți? Un astfel de verdict prea ar fi fost deochiat.

Reintrarăm în ședință. Pe mine mă frământă mereu gândul cum să găsesc o cale pentru achitare.

Ca vechiu jurat știam că pentru asta ar fi fost de ajuns să se nască o îndoială în sufletul judecătorilor. Apoi las pe mine. Aș fi știut eu s'o învățesc când am fi intrat la sfătuire.

O să zici, poate, că plăsmuiam o faptă rea, în potriva dreptății. Poate... Dar, dacă nu mă puteam împacă eu cu gândul ca să dau spânzurătoarei un suflet?!...

Vorbii și apărătorul apăsătorului.

Câteva lucruri le ticluise el binișor. Găsisese doi martori cari spusese, sub jurământ, că decuseară descoperiseră viziunea unei vulpi în marginea satului; că, astupaseră una din eșiri cu cârpe și gunoaiie uscate, cărora urmau să le dea foc spre a zgorni lighioana pe cealaltă eșire a viziunii, dar că nu aveau la îndemână un vânător; că, tocmai atunci dăduseră peste bănuit și-l rugaseră să le dea ajutor, ca unul ce avea pușca stăpânirii; că acesta se înduplecase; și, că glonțul lipsă era tocmai glonțul care îl

descărcase asupra vulpei. De aci urmă și lămurirea firească a zgurei de pe țevă...

Cam trasă de păr istoria asta cu vulpea; dar niște jurați bulgari, cum erau tovarășii mei, ar fi înghițit-o.

Rămânea, însă, dovada afurisitei de urme. Întâi; că dăra se ținea dreaptă dela pândă în băutura casei bătrânei; și, apoi, că măsura bocancilor era leit aceeași...

Cum să înlături asemenea dovezi?!...

Găsi avocatul și pentru dăra o născocire: că adevăratul ucigaș, știind vrajba din familia turcului s'a prilejuit ca să azvârle năpastea pe fiul vitreg; că a făcut inadins acest drum, apoi s'a descălțat de bocanci și astfel și-a pierdut propria lui urmă...

Rămăsese, însă, în picioare cea din urmă și cea mai strașnică dovadă: măsura bocancilor, leit aceeași de pe urmele săpate pe glod. Cu asta ne pisălogeă procurorul. Aci se vâri isteția mea.

Când desbaterile se isprăviră și președintele ne întreabă pe noi, jurații, dacă suntem pe deplin luminați, eu mă ridicai și pusei următoarea întrebare pe care mi-o ticluisem în răstimp:

— Domnule președinte, știe onoratul domn procuror, că bocancile pe cari muncitorii turci, — cum este bănuitul, — le poartă, se fac în țarg numai pe tre calapoade de mărime și că prin urmare s'ar putea prea bine ca măsura adevăratului ucigaș să se fi potrivit cu aceea a acestui nenorocit?... Dacă ne-am lua numai după această singură dovadă am putea găsi numai aci în sat cel puțin treizeci de vinovați... Cum ne risipește onoratul domn procuror această îndoială?

Întrebarea asta a căzut ca un trăsnet din senin. În parte era adevărată. Procurorul care nu se așteptă la ea și nu se pricepea la ale negustoriei, a rămas mut. Avocatul apărării a mirosit scăparea și a prins prilejul, ridicând stăvilarul gurii. Ca prin minune vremea s'a schimbat cu totul înăuntrul Curței cu jurați...

Când am intrat la chibzuire cel dintâi întrebat să-și dea părerea fui eu. Bine înțeles mi-am dat drumul vorbii și am fost atât de aprins, că toți ceilalți, de unde înainte fuseseră mănunchiu pentru osândă, acum se rostiră într'un glas pentru achitare.

Atunci președintele care fusese față la

sfatul nostru, — după lege, — veni să-mi strângă mâna și-mi spuse:

— Asta înseamnă să aibi un negustor priceput între jurași... Fără dumneata domnule Acdereli nimeni nu ne-am fi priceput că bocancii turcilor sunt numai pe trei măsuri și... am fi osândit un biet nevinovat.

Mihail I. Chirițescu.

Din Cytera.

*Tu, astăzi vii din fericita țară,
A dragostei de veci și-a primăverii.
Înbălsămate mări te legănară,
Și blânzi zefiri îți fură corăbierii.*

*Asupra-ți îngerăși s'abat în stoluri,
Smulgând cununi din crânguri și poene;
Pe unde treci, pier ale vieței goluri,
Și crește-un zvon de corzi eoliene!*

*Atrăși la vieață de puteri divine,
În juru-ți muguri se deschid spre slavă;
... Ce duș senin, te 'npinse către mine,
Purtând ușor, legănătoarea navă?*

*O umbră, mă strecor sub ochii tăi!
Sunt călătorul trist și 'ntârziat,
Tar pașii mei pe 'ntunecate căi,
Brăzdând pustiul, pururea s'abat!*

*Tu porți în față rumenale zori.
Un colț de cer, aduci cu al tău pas.
Eu, cel mai singur dintre călători,
Pe drumul vieței, trec fără popas.*

*Eu, fericirei n'am voit să-i fur,
Decât în sbor, o singură clipită,
Și adeseori fâșia de azur.
Îmi pare sus, o flamură cernită!*

*Nu-ți cer iubirea ta! Nici desmierdări!
Încovoiat sub jugul sorții grele,
Sunt valul, care lunecă pe mări,
O clipă, sub lumina unei stele!*

*Cum valul, din adâncuri sue greu,
S'ajungă 'n drum cerească scântee,
Azi, urc pe-aripa sufletului meu,
Să te cuprind. O, chip din alte sfere!*

*Asupra mea o clipă, te apleci.
Privirea ta cerească mă pătrunde;
De-acum, ca valul, pot s'adorm pe veci,
Rostogolit în miile de unde!*

Artur Enăscu.

Insemnările unui ofițer de rezervă.

Focșani, în 29 August, 1916.

Norocul meu, care a fost mai întotdeauna spart în fund, a făcut ca și de această dată tot eu să fiu cel mai împovărat. În adevăr: pecând celelalte companii sunt încheiate, închegate de multă vreme și comandanții lor nu au decât să ocupe locurile ce li se cuvin, compania de mitraliere fiind o unitate nouă, va trebui înființată, organizată abia acum. Pentru aceasta va trebui ca pe deoparte să iau din fiecare companie oamenii ce mi-au fost dați pe ordinea de bătaie, iar pe de alta să-i echipez. Dar echiparea lor e cât se poate de grea de oarece trebuie să trec prin toate magazinele companiilor ce mi-au dat oamenii.

Și ca și cum aceste necazuri nu ar fi fost de ajuns, constat că cei mai mulți din soldații ce mi-au fost dați pe ordinea de bătaie, se află în răspândire, așa încât nici nu pot ști dacă sunt de vreo ispravă sau nu.

Pentru a-mi vedea însă odată compania formată, dau ordin plotonierilor-majori, ca fiecare din ei să-mi trimită câte treizeci de oameni teferi cari să se afle mâine până în ziuă la Batalion.

Seara plec la grup spre a-mi aduce lucrurile, căci se aude că răspoimăine, Joi, plecăm.

Focșani, în 30 August, 1916.

Mă duc de dimineață la Batalion unde constat că oamenii mei nu veniseră toți. În așteptarea lor mă duc până la reg. 50. infanterie spre a vedea cum trebuie armați. Culeg informațiuni foarte folositoare pe care mi le însemnez.

La întoarcere aflu dela un camarad că am fost scos dela mitraliere și lăsat la partea sedentară. Mă duc la d. colonel Istrate și-i raportează ceea ce am auzit.

— Da! E adevărat! — îmi răspunde d-sa. A dat ordin d. general Vasiliu Năsturel să te scot dela mitraliere și să te las la dispoziția d-sale.

— Îmi dați voie să mă duc eu la d. general?

— Pentru ce?

— Spre a-l ruga să mă lase tot la mitraliere.

Ochii d-lui colonel străluciră de bucurie.

— Da, cum să nu-ți dau voie?!

Es ca un vârtej, m'arunc în docărașul locotenentului Ilie Nicolae, care se află la poartă și mă duc la Divizie unde pătrund la d. general Vasiliu Năsturel. D-sa mă recunoaște și-mi spune:

— Te puseseră la mitraliere. Am dat ordin să te scoată de acolo, căci am nevoie de d-ta pentru instrucția recruților.

Mulțumesc d-lui general pentru bună-tatea ce-a ținut să-mi arate, dar îl rog stăruitor să fiu lăsat la compania de mitraliere, unde am fost dat dela început. D-sa își arată părerea de rău, că nu mă poate folosi la instrucția recruților și-mi îndeplinește cererea.

Mă întorc vesel la batalion.

— Ei, ce-ai făcut? — mă întreabă unul dintr-o ceată de camarazi.

— Am scăpat! — răspund eu.

— Cum?

— Rămân la mitraliere.

Și mă duc repede spre a raporta d-lui colonel Istrate.

Au sosit dela Arsenalul din București trei lăzi cu mitraliere franceze. Au fost pornite dela Brest și-au intrat în Rusia prin Archangelsk, de unde au fost îndrumate spre București. Deoarece suntem în preajma plecării spre București, d. colonel Istrate hotărăște să nu le iau în primire prin deschiderea lăzilor decât după ce vom ajunge acolo unde vom fi porniți.

Ordin: să se strice ordinea de bătaie făcută, scoțându-se din ea toți gradații cari cunosc tunul 120 m. m. Altă muncă.

Focșani, în 31 August, 1915.

Au venit caii. D-l colonel Istrate dă ordin să se aleagă întâi caii pentru mitraliere

Zorim cu înzestrarea companiei, căci se aude că mâine vom pleca.

Luăm târgile brancardierilor, gențile cu material sanitar, bucătăriile de companie, hamurile, bicicletele, căruțele și furgonul pentru nutreț.

A venit și ordinul de plecare: mâine noapte la orele trei și un minut vom porni din gara Focșani. Direcția: București.

Focșani, 1 Septembrie, 1916.

Mi-am complectat efectivul companiei de mitraliere și cred că am o foarte bună unitate. Comandanții celor trei secții sunt: locotenentul Robovici Ștefan și sublocotenentii Șerpescu Stan și Chiciorea Gheorghe. Plotonierul Zamfir Năstase și sergentul Popovici Gheorghe aleargă neconținut pentru pregătirea companiei de plecare.

Oamenii au primit hrană rece pe două zile: pâine și brânză.

Acum totul e gata de plecare. Oamenii și-au pus la capete care câte-o floare, care câteun vârf de rămurică, au împodobit caii și căruțele cu crenguțe verzi și când se dă ordinul, companie după companie ese din curtea Batalionului și se așează în bătaie pe câmpia din fața lui. Peste câțva timp trâmbițele sună „onorul la drapel” și steagul Regimentului vine făl-făind spre noi.

— Pentru onor..... arm'!

D-l colonel Istrate ne inspectează și dă ordinul de plecare la gară.

Companiile se rup pe despărțiri și se încolonează încet-încet pe drumul ce duce la „trin”.

Am pornit.

Trâmbițele noastre sună voioase și lumea iese de prin case spre a privi la „Celate” care pleacă.

Ajungând aproape de gară, o luăm la dreapta pe o uliță plină de praf, cotim apoi la stânga, trecem peste drumul de fier și ne oprim în dreptul rampei de imbarcare.

Oamenii fac armele piramide și sunt lăsați să răsuflă, iar ofițerii se duc pe rampă.

După câțva timp sosesc aci rude și prieteni de-ai ofițerilor noștri, cari sunt din Focșani: d-na căpitan Iliescu, d-rele Rarincescu, d-rele Ploceanu ș. a.

Surioarele camaradului Rarincescu îmi oferă flori, ceea ce mă înduioșează foarte mult.

Pe inserate ne luăm rămas bun și începem imbarcarea care se termină la orele 11 seara.

Mă reped să imbuc ceva în restaurantul gării și apoi vin de mă culc în vagonul în care am așezat lăzile cu mitraliere. Rupt de oboseală, adorm imediat pe un așternut de paie. O sguđitură puternică mă deșteaptă: trenul a pornit. Aud glasuuri de camarazi cari îmi strigă: „Drum bun! Drum bun! La revedere!”

— La revedere!—le răspund eu și mă cufund într'un somn greu ca de plumb.

În tren, 2 Septembrie, 1916.

M'am deșteptat când se luminează de ziua. Trenul mergea printr'o săpătură și câteva femei se opriseră din drum pe marginea liniei ferate și se uitau la trenul nostru.

Când am trecut prin dreptul lor una din ele ne-a strigat:

— Sculați, măi, c'ați ajuns la Râmnic!

Pela orele nouă dimineața am fost în Buzău; pela vreo două, în Ploești, iar pela vreo patru în Buftea. Aci ni s'a oferit lapte bătut dela prințul Știrbei. Am băut două pahare, căci era în adevăr, foarte gustos.

Pe inserate am ajuns la fortul Otopeni, unde trebuie să debarcăm.

Fortul Otopeni, 3 Sept., 1916.

„Debarcăm” și ne așezăm înapoia fortului: oamenii în corturi, caii la conovețe.

Aci aflăm că regimentul nostru se numește Regimentul Crișan, și că face parte din brigada a 7-a mixtă, comandată de colonelul Sturza.

Această brigadă e compusă — după cât se aude — din regimentele Horia, Cloșca și Crișan. Cel dintâi e format dintr'un regiment de grăniceri; cel de-al doilea, din trupele de Cetate ale forturilor ce înconjurau Capitala; cel de-al treilea — precum am mai spus — din trupele de Cetate ale regiunii întărite Focșani-Nămoloasa-Galați.

Satul Otopeni, în 4 Sept., 1916.

Un ordin venit astănoapte, târziu, ne-a făcut să venim val-vârtej, până în ziua, în satul Otopeni.

Au venit și camarazii dela Nămolosa. Printre ofițerii acestui Batalion găsesc pe Bodnărescu pe care îl cunosc de pe când eram studenți la Berlin și fac cunoștință cu locotenenții Homoriceanu și Robescu, precum și cu un doctorand evreu, al cărui nume îmi scapă.

Acelaș sat, în 5 Sept., 1916.

Locotenenții Bodnărescu și Homoriceanu din Batalionul dela Nămolosa au primit ordin să plece imediat la Cerna-Vodă.

Acelaș sat, în 6 Sept., 1916.

Azi dimineață a venit colonelul Sturza. Eram strânși lângă șosea, la sud de sat. După ce a primit raportul dela d. colonel Istrate, a venit în fața noastră. E tânăr, svelt și are urme de răni pe față. Ne vorbește despre formațiunile și comenzile dela infanterie, despre marșuri, halte o-rare, despre desfășurarea în lanț de trăgători și despre asaltul cu baioneta. A vorbit timp de 45 de minute. Apoi a pus pe locotenentul Balaban să execute câteva mișcări cu compania a cincea și după ce a făcut vreo două-trei observațiuni, a plecat.

Acelaș sat, în 12 Sept., 1916.

Am început să fac cu oamenii nomenclatura mitralierelor.

Camaradul Robovici a fost mutat în Batalionul dela Nămolosa.

De câteva zile au sosit aici și „cetaceii” dela Galați. Iată, printre ei pe Dionisie Orășanu, Brăilean de-al meu, iată și pe Tărăbușă, slab ca un ogar și bărbos ca un Lipovean. Iată și pe Virgil Ionescu-zapciu la Viziru în județul Brăila și pe Sterică Panu, mare negustor din Galați.

Se șvonește că ofițerii dela „Cloșca”, proveniți din Regimentul de Cetate dela București, au pus mari stăruințe la M. C. G. spre a fi scoși dela infanterie și trecuți la artileria grea.

La unele companii din Regimentul nostru, au venit câte doi-trei ofițeri de infanterie, tinerei de tot și sprinteni ca suveicile.

Astăzi d. colonel Istrate a întrebat pe fiecare din noi dacă vrea să rămână la „Crișan”, sau să treacă la artilerie.

Dintre ofițerii dela Focșani, numai eu am declarat că rămân la Crișan. Unul a cerut răspas până deseară. Cei dela Galați s'au împărțit cam în două: unii declarând că vor să treacă la artilerie, iar ceilalți că vor să rămână la „Crișan”.

Ni se dă la toți termen de răzgândire până seara.

Acelaș sat, în 13 Sept. 1916.

Comandantul brigăzii noastre a mâncat la noi astăzi la amiază. După ce am sfârșit de prânzit, d-sa și-a arătat părerea de rău ce simte, văzând că ofițerii de Cetate nu vor să lupte sub comanda d-sate și face o comparație între spiritul civic din Franța și dela noi. Acolo, nu numai cavaleria, dar și marina a luptat ca infanterie. La noi ofițerii de artilerie se codesc să lupte ca ofițeri de infanterie.

Camaradul Grigorescu Vasile își cere frumos voie să arate că nu noi am cerut a fi trecuți la artilerie, ci am fost întrebați unde dorim să luptăm: la infanterie sau la artilerie? Noi, fiind formați ca ofițeri de artilerie, nu puteam răspunde că vrem să luptăm la „Crișan”, deoarece nu ne putem improviza în câteva zile ofițeri de infanterie.

Comandantul brigăzii noastre recu-

noaște că pentru noi — oameni bătrâni și greoi — nu e atât de ușor să devenim în scurtă vreme buni ofițeri de infanterie, dar ne previne că brigada III-a de artilerie grea care urmă să se înființeze, nu va mai lua ființă. În orice caz va raporta la M. C. G. și vom primi ordine în curând.

După aceasta d-sa ne dă oarecari vești de pe front. Cavaleria noastră a făcut legătura între trupele românești și cele rusești dela Vatra-Dornei. În Dobrogea nu avem ca ajutor dela Ruși decât două divizii de infanterie din care una slăbită, o obosită divizie de Cazaci și o mult încercată divizie sârbească.

Acelaș sat, în 19 Sept. 1916.

Zilele acestea au venit la „Crișan” din ce în ce mai mulți ofițeri de infanterie.

Deprinși cu piesele tunurilor, gradații din compania de mitraliere, ba și soldații dela cetate, au înțeles foarte curând jocul diferitelor piese ale mitralierei și astăzi, dacă amestec acele piese, ei le aleg, le articulează și le așează la locul lor, în ordinea convenită, punând mitraliera în stare de tragere. Le e foarte dragă, fiindcă li se pare un mic tun.

Astăseară, pecând ne aflam strânși cu toții la Comandament în așteptarea mesei, ne pică în mâini ziarul „Adevărul” cu știrea că o parte din armata noastră a trecut Dunărea. Această veste pricinuește o adâncă bucurie tuturor și după masă, sublocotenentul Corpaci își cere voie să cânte ceva. Cu alți câțiva ofițeri „în voce” intonează „La arme”, „Pe-al nostru steag” și „La Turda”.

D-l căpitan Iliescu Gheorghe e în culmea fericirii. El proorocște că în cel mult o lună de zile s'a terminat cu Bulgaria și sfârșindu-și perorația, strigă cu entuziasm tineresc:

— Dați-mi tunul! Dați-mi tunul!

Iar ochii lui, în care lucesc lacrimi de bucurie, ne învăluie într-o privire de caldă bunătate.

Pela ferestrele sălii în care mâncăm se

furișează din când în când umbre ome-nești. Sunt gradații și plantoanele care trag cu urechea.

Acelaș sat, în 21 Sept., 1916.

A venit ordin precis dela brigada 7-a mixtă: toți ofițerii de Cetate încadrați în Regimentul Crișan, trebuie să se prezinte pe ziua de 24 Septembrie la fortul Cernica, fiind trecuți pe acea zi la Artileria grea.

Fortul Cernica, în 24 Sept., 1916.

Pe ziua de 22 Septembrie am predat compania de mitraliere sublocotenentului Elefterescu Aurel, azi dimineață mi-am luat rămas bun dela șefi, dela camarazi, și dela oameni, apoi pe șoseaua de centură, am venit aci.

Cel dintâi ofițer care ne-a întâmpinat, a fost locotenentul de rezervă Plaiu, mare proprietar în județul R.-Sărat.

D-l maior Levezeanu, care e însărcinat cu organizarea bateriilor de artilerie grea, ne ține o scurtă cuvântare în care ne arată ce se cere dela noi.

Acelaș fort, în 26 Sept., 1916.

S'a și făcut ordinea de bătaie a regimentelor 5 și 6 de artilerie grea. Eu sunt comandant de secție în bateria II-a din divizionul I al regimentului 6. Comandantul celeilalte secții e camaradul Costică Moteanu, doctor în științele economice. Comandantul bateriei noastre e d. căpitan Iliescu Gheorghe dela Batalionul 1 de Cetate din Focșani.

Sunt sigur că el m'a cerut în bateria lui. După amiază, o baterie de obuziere de 210 m. m., trage cu obuze *lestare*. Un obuz din acestea vine, fără a fi poftit, în curtea fortului, desigur în urma unei ricoșări: ară ca vre-o cinci stânjeni de pământ, se saltă iar într'un sbor greoiu de câteva clipe, rupe crengile unui păr sălbatec, cade apoi jos și se prăvălește pe coaste, oprindu-se după câțiva pași, mare cât un mânzat.

C. Sandu-Aldea.

Teodorescu-Sion : FLORI

Revista „Lucea fărui”

Teodorescu-Sion : PORTRÉTE

Sonete.

I.

Când am plecat, în primăvară,
Știam că n'am să mai revin.
Bătea vieața ritmu-i plin
Și'n mine atâtea stau să moară...

Și visul tău de-atunci, senin,
Eu l-am cruțat: ți-eră comoară;
Credeai că soarele de vară
Va înflori uscatul spin.

De soare vieața mea, nsetată
În umbră, resemnat s'a nchis,
Dar să te uite n'o să poată...

Azi amândoi privim spre abis
Și ca o mamă 'ndurerată
Îți chemi acasă 'nfrântul vis.

II.

Tu, soare drag al vieții mele!
De-am fi trăit același vis!
Te-am ascultat, nimic n'am zis,
M'am împăcat cu foc de stele.

Mi-e moartea 'n față — un abis, —
Mă 'nclină gândurile grele,
Ci 'n zarea verzilor muncile
Presară flori eternul vis.

Se face 'ncet în juru-mi seară
Și crudul desnădejdei corb
Și 'nfige ucigașa ghiară,

Iar ale vremii clipe sorb
Și visul tău de-odinioară:
Apune soarele și-s orb.

III.

Nu plâng și n'am plâns niciodată,
De piatră stau cum am mai stat,
Dar dincolo de vreme cat
Vieața ce-o visam odată.

Un colț de rai a dărâmat
Voința ta ne'nduplecată:
Ce fericire nevisată
Stingeai când m'ai îndepărtat!

Simți ce-ai pierdut și tu acumă,
Ce fericiri ai risipit.
În piatră nu se 'nchiagă spuma

Nici floarea ce s'a irosit.
Privește cum scânteie bruma:
S'a stins sub ea ce-ar fi trăit.

IV

Iubirea mea-i nemuritoare:
În tot ce-i bun va re'nflori:
În primăveri, în zori de zi,
În bogății de veri în floare...

Nu mai cunosc zădărnicii.
E lumea ca și ea nu moare,
E-al vieții noastre veșnic soare,
Potop de raze aurii.

Mă sting, dar ea rămâne vie,
Nu scade veșnicu-i avânt.
Mereu în preajmă-ți o să fie

Eternul dragostei cuvânt.
Ți-o las cu amintirea, ție.
Doar eu dormi-voi în pământ.

Alex. Mircea.

Primul convertit.

I.

Publius Vicentius Laro, comandantul cohorței din Ierusalim, obișnuia să vină în fiecare dimineață la Proconsul ca să sfătuiască împreună asupra știrilor primite dela Roma ori asupra „papyrusului“ ce aveau să-l trimeată în fiecare săptămână Senatului.

De data aceasta găsi pe Proconsul în pretoriu, ascultând cu oarecare neliniște plângerile arhiereilor.

„În popor — spuneau sacerdoții — se iscase un început de răsccoală... Fiul unui dulgher din Nazaret izbutise să ademească mulțimea ușor încrezătoare, și s'o poarte după dânsul afară din cetate ca să-i asculte predicele meșteșugite și uneltirile viclene împotriva tablelor sfinte. Mai mult, răzvrătitul, înfățișându-se prostimei drept Messia cel vestit prin prooroci și făgăduindu-i împărăția cerurilor, se lăudase că va dărâma templul lui Ehova și că va călca în picioare arca alianței. El înfruntase legile Romei și chiar pre însuși Căzarul...”

După plecarea bătrânilor Iudei, Proconsulul, tulburat peste măsură, se adresa celui sosit de curând:

— Vei porni la noapte cu întreaga cohortă și-l vei prinde!

Publius Larorăspunse printr'un zâmbet:

— O întreagă cohortă pentru un biet „Rabbi“ eșit din minți?...

— Nu râde, ostașule... Plebea este cu dânsul, și-apoi ucenicii săi credincioși vor scoate sabia... Avem de-a face cu un demagog viclean... Cuvintele lui iscusite au câștigat sufletul norodului, care e totdeauna însetoșat după o nouă învățătură. Până și curtezanele din Ierusalim l-au urmat...

— Până și ele?... Întrerupse cu un hot batjocoritor ostașul... Ei bine, jur pe tridentul lui Neptun că voi pune în lanțuri pe acest protivnic al tinerilor

mei legionari. Măine îl vei primi între sulite...

Și plecă.

*

Publius Laro nu-și putea potoli nerăbdarea. Deprins cu vicleșugul luptelor și cu iscodirea dușmanului, sufletul său de soldat oțelit în războaie găsiă un nou și fecund izvor de plăcere oridecâteori izbutea să descopere urzeala unei răzvrătiri. Prilejul de-a cunoaște și de a prinde pe acest „închipuit semizeu“ îi umplea sufletul de bucurie ca un dar... Și apoi, ce papyrus glumeț va putea înlocui pentru Roma!... Ce veselie pe Căesar când va afla punerea în lanțuri al celui din urmă „împărat“ iudeu!... Împăratul celor desculți și al celor flămânzi!... Ce ironie!...

Aducându-i-se știrea că Nazarineanul va veni în cetate ca să petreacă, după datină, sărbătoarea azimelor, așază străji la răspântii și trimise iscoade ca să perचेteze pe uliți și prin grădini. Nu avu însă noroc. Poporul n'a voit să destăinuească nimic... Atunci ofițerul ceru lui Ana-Arhiereul să-i arate un om care să cunoască locurile pe unde umblă „vrăjitorul de suflete“, și acesta îi trimise pe Iuda, unul din învățăceii lui Isus, care se învoise pentru treizeci de arginți să-l dea prins.

Dela acesta Publius Laro află că fiul dulgherului, împreună cu ceilalți ucenici, va petrece noaptea într'o livadă de pe țărmul Kedronului... Și privind cu scârbă pe ticălosul vânzător al prietenului, pe care lăcomia de bani îl imbiă la nelegiuire ca la un negoț, îi făcu semn să se depărteze. Apoi dădu din cap cu tristețe și căzu pe gânduri.

Din clipa aceea Romanul puse mai mult preț pe capul „pretinsului Messia“ și-i bănuî o putere de cucerire deosebită:

— „Negreșit, se gândia ostașul, acest tânăr iluminat trebuie să aibă o tărie

mai presus de fire, dacă sufletul plebei atârnă de cuvântul lui vrăjit ca de un gest al zeilor... Cine știe, poate e vreun mag înțelept care a fost la învățătură departe, la sihaștrii pustiului sau la preoții dela Gange... Pe mulți i-am auzit spunând că se pricepe în mistere mai bine decât chiar popii dela Eleusis..."

Și setea de a-l cunoaște îi sporiă în suflet ca o poruncă stranie.

II.

În asfințit, legionarii strângându-și rândurile, porniră afară din cetate.

Publius Laro mergea călare în fruntea trupei. Coama coifului îi atârnă pe spate ca o podoabă, iar mantia îi flutură în vânt ca un steag. Călăria tăcut pe drumul nisipos, chinuit de gânduri nedesluite. Ostașii îl priveau întrebători, dând din umeri. Și întreaga centurie se pierdă sub cedrii bătrâni care duc la muntele Tabor.

Ajunși acolo, fură întâmpinați de slugile Arhierilor în cap cu Iscarioteanul. Publius Laro îi făcu semn să se apropie, ascultându-l cu scârbă, fără să-l privească. Apoi porunci oamenilor să se risipească în grupuri pe sub umbrare, ca să înconjure de toate părțile grădina, — iar el, împreună cu câțiva ostași, o porni cu pas domol pe poteca de sub măslini... Răcoarea nopții, frăgezită de mirosurile tari ale copăceilor de nard și de aromele florilor din pajiști, îi deschideă nările cu de-a sila, așternându-i peste gânduri un paenjenis tulburător... Își simțea sufletul brăzdat de lumini misterioase, iar trupul îi plutiă într'un veșmânt nevăzut de stranie înfiorare. Reculegându-se, își anină faldurii mantiei în agrafă și se strecură apoi pe sub ramuri, în căutarea unui luminis de unde să poată cerceta mai amănunțit împrejurimea.

Deodată tresări. În apropiere se auzeau melodii de psalmi. Glasuri cucernice se îmbinau, limpezi și curate, rostind versete evlavioase.

Publius Laro se strădui să deslușească locul de unde izvoră cântecul, și descoperi sub cortul de frunze al unui cedru bătrân, întreg grupul ingenunchiat, — și nu se mai sătura privind-l... Într'un târziu, această priveliște mistică fu întreruptă de arătarea lui Iuda, care, deslipindu-se din întuneric, se îndreptă spre Isus, și cu un sărut fășarnic îl salută, zicându-i:

— „Bucură-te, învățătorule!”

Atunci legionarii, cu torțele aprinse și înarmați cu sulițe, se repeziră din ascunzători, prinseră pe Isus, și după ce-i legară mâinile, îl scoaseră afară din grădină, chiuind și zăngănind armurile ca după o biruință.

Publius Laro, care tot timpul cât durase învălmășeala, nu-și putuse deslipi ochii de pe figura blândă și iertătoare a prizonierului, rămas singur, își dădă seamă cu uimire că vedenia nu i se poate șterge din minte, ci dăinuește mereu tot mai mpede și mai prietenoasă, împodobită cu un nimb strălucitor, precum ar fi fost un râu de slavă coborât din albastrul înălțimilor.

Nedumerit se întrebă:

— „Ce putere misterioasă îi păstră Nazarineanului neasfințita lumină pe frunte și de unde izvoră acel belșug de iertare care se revărsa chiar asupra acelor ce-l îmbrânceau și-l loveau peste obraz?...”

Fără să poată zmulge cugetului zbuciumat un înțeles, se întoarse cu pasul rar în cetate, ca un învins... Ajuns acasă, se strecură repede în tricliniu, se azvârli îmbrăcat pe așternutul de blăni, și adormi... Prin somn, figura eterică a celui vândut de Iuda continuă să-i zâmbească tot mai caldă și mai iertătoare...

III.

A doua zi nu se duse ca de obicei la Proconsul, cu toate că ar fi dorit să afle ce se petrecuse în ajun. Un crainic îi aduse știrea că Isus fusese dat pe mâna fariseilor și osândit la moarte, că soldații, după ce-i împletiră cununa de

spini și-l îmbrăcară în hlamidă de purpură ca pe un Căesar de pantomimă, îi puseră în mână o trestie în loc de sulită, și după multe chinuri și bătaii de joc, îl răstigniră pe o culme de deal, afară din Ierusalim...

Arhierii, cu slugile lor, s'au perindat prin fața crucii, scuipând pe cel ce se dăduse drept Messia și lovindu-i cu cârja fluerele picioarelor însângerate... Apoi i-au dat să bea oțet amestecat cu fiere, hulindu-l și luându-i suferința în batjocură... Iar El, fără să se încrunte și fără să blesteme, îi privi pe toți cu aceeași blândețe și-i iertă deopotrivă.

Apoi își dădu duhul.

Seara, târziu, după ce norodul se întoarse în cetate, ostașii, rămași de pază la locul supliciului, aprinseră focuri ca să se încălzească, și așternându-și pe iarbă blăni și pături din păr de cămilă, în așteptarea somnului începură să povestească amintiri din țara și satul lor îndepărtat delă poalele Apeninilor, aproape de coasta mării întunecate și amare...

Publius Laro se ridică, își încheieie armura, se încinse și, ieșind, porni cu pasul liniștit și ritmic, precum s'ar fi dus la un loc unde e așteptat. Cunoscând drumul, străbătut lesne ulițele inundate de întuneric, se strecură pe sub porțile albe, și ajungând la câmp, începă să urce poteca Golgotei.

De pe culme se zăria în vale Ierusalimul ca o pată tulbure, întreruptă pe alocuri de faclele străjerilor și de scipirile ferestruicelor luminate. Răsunetul zgomotului de sărbătoare nu se potolise încă, vuind nelămurit ca un stup revărsat în văzduhul rece. Pe cer, nouri grei în repede plutire, ascunzând discul lunii, azvârleau umbre mișcătoare peste întinderea pajiștilor innoptate.

Publius Laro, după ce străpunse cu privirile întunericul, coti pe sub o surpătură de deal și se apropia de locul

căutat. Ferindu-se să nu fie zărit, se opri pe un dâmb de unde putea desluși întreaga priveliște.

În jurul focurilor aproape stinse, ostașii dormeau. Pe crucea înfiptă în pământ ca un trunchiu, Isus, cu capul înclinat, părea de asemeni că doarme... Nici un freamăt, nici o țipenie. Totul era scăldat în misterul adânc al somnului și al morții...

Ofițerul, cu brațele încrucișate, privia ca un lunatec imaginea întepenită în decorul sumbru al nopții, fără să-și poată urni pasul, cașicum ar fi fost el însuși răstignit în vecinătatea funebă a blândului Nazarinean...

În clipa aceea însă, ca o minune, pe cerul opac nourii își schimbă drumul. Într-o insulă de albastru, luna plină se ivi, feerică și misterioasă, proiectând pe coama înclinată a dealului, umbra crucii și chipul celui răstignit...

Imaginea de umbră culcată pe pământ, luă proporții fantastice, profilând trupul celui înfipt în cuie pe o cruce gigantică și mișcătoare care creștea mereu... Pe măsură ce luna coboră către zărilor dinpotrivă, silueta întinsă în pulbere sporiă văzând cu ochii, se întindea, se lăția, se prefăcea într-o cruce tot mai uriașă, care brăzdând dealuri și văi, câmpii și ape, năvălia în depărtările tulburi, prelungindu-se fără sfârșit, voind par'că să îmbrățișeze tot pământul, firea întreagă, nemărginirea...

Publius Laro, iluminat, trezit la o viață nouă, urmăria cu ochii îmbătați de slavă minunea, neizbutind să atingă cu privirile marginele umbrei care creștea mereu ca un simbol al biruinței și triumfului de pe urmă...

A doua zi, în zori, paznicii de pe Golgota îl găsiră nemișcat, pe același dâmb și în aceeași atitudine de contemplare, dar nu-l recunoscură.

Părea că se schimbăse la față...

Corneliu Moldovanu.

Ilarie Chendi.

Țara noastră, dulcea noastră țară a fost multă vreme Canaanul dorit al fraților noștri de dincolo. Unii ca martiri, alții ca pribegi, foarte puțini din nostalgie au descălecat la noi.

Pe neașteptate și pe nesimțite, cum intră furișându-se firele albe printre cele negre într'un războiu, pânza s'a țesut și ei au devenit trup din trupul alcătuirii noastre sociale, au fost și sunt pretutindeni unde izvorul curge mai abundent și unde măririle dau năvală.

În grămada aceasta anonimă, Chendi a fost un specimen unic, o ființă rară, un om ce nu se poate amesteca într'o grămadă. El era alcătuit din tăiușuri și inflexibilități. Plecăciunile și înjosirile, care sunt zestrea celor mai mulți, el nu le-a cunoscut. Cum îi era fizicul așa îi era și moralul. O fire ermetic închisă și arareori plecată spre destăinuiți și înduioșări: un spirit subteran, de urzitor ce-și șterge urmele pe unde merge, o energie ce lucra sub anonimul de cele mai multe ori, o aparență de iezuitism pe care n'o înțeleg și nu știu la ce școală a învățat-o sau din ce educație și frecventări a putut să și-o însușească.

Inteligență pătrunzătoare, fără vastul ansamblu de vederi care ar putea să prindă și să sintetizeze o epocă. Un mare adunător de material cu care s'ar putea reclădi, dar nu un ziditor. Puterea de creație i-a lipsit, răbdarea picăturii ce cade din strășină spre a găuri o lespede a avut-o însă. Aluviunile ce le adună, nu știu la un moment dat, ridicând zăgazul să le arunce și să le facă rodnice. Cel ce nu poate creia de cele mai multe ori știe să nege și aproape toată activitatea lui literară, afară de rare și fericite cazuri a fost o activitate negativă.

Contrar firii fraților lui de dincolo care se străduiesc a-și face cât mai multe relații cu putință, el căută să le înlă-

ture. O atmosferă de dușmănie îi era trebuincioasă și numai atunci era fericit când o polemică nouă avea să se ivească la orizont sau când o aureolă se bătea datorită penei lui ascuțite, pe fruntea vreunui recunoscut. Avea ceva din firea vânătorilor pasionați care sătui de vânatul mărunț visează jivinele mari, care au alte arme de apărare decât etern cântătoarea broască ori deapururi neliniștitul epure.

Revistele noastre mari care în lipsă de astfel de jivine periculoase au obiceiul să-și alipească câte un cerber făceau maicuseamă deliciul lui și nu odată l-am văzut stând în fața frontispiciului revistelor, privind cu un zâmbet dârz numele celor ce le păseau pragul, nume ce stau scrise cu litere mari, precum stătea anticul *Cave Canem* săpat pe pragul vechilor case din Pompei.

La *Semănătorul* unde într'un moment dat domnul Iorga stăpâneă, Chendi se simți exteritorializat, maicuseamă că aci vechea fabulă a ariciului și sobolului se jucă pentru a cine știe câtaoară. Ceeace era mai ciudat însă, e că venirea viitorului desrobitor de neam, cum avea să fie numit mai târziu de o gazetă din Ardeal domnul Iorga, fusese pusă la cale de însuș Chendi. Alegerea desigur era bună maicuseamă că răposatul „Semănător” trecea printr'o criză și numele ce se afirmă atunci în urma domnilor Coșbuc și Vlahuță nu aveau destulă autoritate față de public. Trebuia neapărat găsită o emblemă, un steag, un purtător de idei, un semănător de gânduri. Steagul se vede că era prea mare, semănătorul de gânduri prea darnic, și purtătorul de idei prea personal pentru ca să mai rămâie ceva de făcut și celorlalți. Populația așa de mică de mai eri a „Semănătorului”, prin această simplă expropriere, căpătase caracterul unei mari proprietăți și autohtonii. Față de întinderea

acestui latifundiar, începură emigrările.

Chendi cel dintâiu s'a simțit stânjenit și a plecat. Caracterul de dușmănie personală însă ce a luat-o activitatea lui, nu mi-o pot explica. *Vieața Literară* apărură și deatunci dedublându-și activitatea, adică scriind atât la revista din București cât și la *Tribuna* din Ardeal, o ploaie de săgeți neconținută căzută asupra domnului Iorga și a activității sale dela „Semănătorul“.

Eră patimă în tot ce făcea, gândurile puțin cernute și pline de protivnicie i s'au așternut deatunci. Micimea personalităților stăpâni și mai puternic împotriva tuturor aproape, mintea aceasta așa de frumoasă totuși. Știa să amestece otrava cuvântului, să ascundă mina ce va face explozie între frazele-i liniștite și domoale, care aveau aerul cel mai binevoitor pentru marea masă de cetitori și care aveau un înțeles deosebit pentru cel căruia îi erau adresate. În frazele acestea cu două tăiușuri, cu căpcăni și cu mine ascunse, ajunsese un adevărat maestru. Aci se vedeă iezuitismul de care vorbeam mai sus, zâmbetul cel binevoitor sub care stă adevăratul gând ascuns, așa precum stă șarpele ascuns printre flori.

Legăturile lui literare sunt rupte și el umblă singur, suferă poate, sfidează însă râzând ca un demon și își urmează drumul lui, tare, deapururi neliniștit, părând a se întreba ce-i va mai aduce viitorul.

Marea personalitate a domnului Iorga a urmat a se afirma însă, râul cu bogate valuri și-a urmat cursul lui fără afluențele tributare, fără toate pâraiașele și leandrele ce isvorând din el au venit să se reverse și să se înnece tot în el însuși. Mulți voievozi, descălicători, cronicari, copii de casă și de paradă, hatmani și căpitani și câți alții care fușese mobiliizați la un moment dat din ordinul marelui Taumaturg au dispărut însă din literatura noastră și trebuie să fim drepți și să spunem că nu puțin se datorește lui Chendi intrarea în umbră a acestui

norod care într'adevăr devenise copleșitor la un moment dat.

Nu numai împotriva domnului Iorga rupea lănci neastâmpăratul. Alți cerberi păzeau alte reviste, alte zăgazuri stăteau de strajă la capătul altor curente și el credea de datoria lui că și cu aceștia trebuie să se războiască.

Cu lovituri de catapult, ceea ce nu eră nevoe, a lovit în domnul Pătrașcu, directorul revistei anonime, ce inventase mijlocul de a fi totdeauna în curent cu data zilei în care apărea, deși în fond rămânea datorare cetitorilor cu câțiva ani, mijloc pe care nebrețându-l l-a adoptat și întrebuințat cu destul succes și domnul Holban dela „Revista Idealistă“. Cu domnul Densușianu a mai luptat deasemenea combătând curentul simbolist, pe care prin contradicție însă îl proteja cu deosebit elan în persoana lui Ion Minulescu, care scria la *Vieața Literară* și care totuși se găsea parodiat și combătut în *Tribuna*. Și ca să nu mai pomenesc pe mulți alții cu care a schimbat amabilități voi numi numai pe domnul G. Ibrăileanu, cu care într'adevăr a fost departe de a fi delicat.

În toate aceste multe ciocniri, un prea puțin schimb de idei. În rezumat, nu văd ce curent anume susținea, o eternă contradicție poate care îi înlesnea să ia poziție contra tuturor și în fond să nu susție nimic:

Un bun și clar foiletonist deci, un condei alert și sglobiu ce știa să nască gălceavă, un propagandist de frumuseți literare.

Avea calitățile ce i se cer unui scriitor de talent. Prindea cu ușurință o idee și știa să o desvolte, puneă repede degetul pe defectul de armură al cuiva, avea curajul să atace și multă putere incisivă în ceea ce se chiamă stilul de polemică modernă.

O vastă activitate necunoscută doarme în infoliile ziarelor de peste munți. Acolo a dus el adevărata lui luptă de termit. Zi cu zi aplecat pe paginile albe, a scris

cu scrisoarea lui mărunță și ascuțită trimițând de departe articolul ce avea să facă senzație, informația ce trebuia să atâțe, notița ascuțită ce trebuia să rănească. Zâmbetul mefistofelic ce trecea pe buzele lui subțiri când deschidea gazetele venite de dincolo, nimeni nu i-l vedeă, bucuriile ce le-a resimțit pentru munca aceasta necunoscută nimeni n'a putut să i le știe, precum nimeni nu i-a știut durerile și înfrângerile.

Cu capul sus ridicat sub pălăria-i de mușchetar, silueta lui dărză și încordată nu trăda decât mândrie și nemărginită încredere în sine.

Campania pe care ani de-arândul a dus-o prin *Tribuna* având un scop bine-definit și-a purtat roadele. Partidul național divizat și pus în fața propriilor lui greșeli și păcate s'a resimțit adânc de această activitate și pe când alte nume s'au ridicat el a rămas tot cu zâmbetul lui în umbră.

Sfârșitul acestei mari tragedii a fost însă o împăcare și cel destinat de ursită să rămâie izolat a rămas și deastădată, ca totdeauna, singur.

Ce-au fost-zilele și nopțile lui de-atunci

nu știm. Spre ce luceafăr se mai ridicau ochii lui obosiți și către care țel se mai îndrumau pașii lui șovăitori, deasemeni nimeni nu știe.

Svonuri triste și nesigure au umblat o vreme, apoi adevărul tragic și-a făcut loc și mult temutul în fața căruia fragedele odrasle ale lui Apollo își scoteau de departe pălăria, a rămas mai întâiu ca un mort între vii, absent de toate cele ce-l înconjurau, până n'a mai apărut.

Se știu că se stinge undeva o minte licăritoare, se vorbea pe șoptite, un fost tovarăș al vieții noastre trăiește dincolo de un hotar unde se vorbește o limbă neînțeleasă și nepricepută, dar ce se întâmplă într'adevăr cu el, toți parcă se fereau să spue.

Gestul de pe urmă de liberare pe care l-a făcut, pășind dincolo de hotarul unde ajunsese n'a mai surprins pe nimeni și lacrimile târzii ce s'au scurs pe obrajii puținilor prieteni au avut norocul să se prefacă în amintiri pioase și înduioșătoare care mișcă inima celor mulți și care sunt adevăratul prinos al morților iubiți.

Vasile Savel.

Dimineață de Maiu.

*Pe umerii colinelor din zare
Se despletesc șuvițe de lumină,
Cristalul bolșii, aburit, se 'nclină
Pe-a rîurilor albă respirare.*

*Iar huma se mlădie moale, fină
Și-mi tipărește pasul pe cărare.
Văpaia trandafirilor tresare
Când adierea printre foi suspină.*

*Ce duh își suflă oare 'nfrăgezirea
Pe-această dimineață 'nrourată?
Mă simt crescând din lut cu 'ntreagă firea*

*Și parcă astăzi e întâia dată
Când scoate din nimic Dumnezeuirea
Plămada vieții 'n spațiu modelată.*

Nichifor Crainic.

Dascălul Căciulă-grasă.

După ce mama, mă amenințase oridecâteori n'o ascultam: „Iar nu iești cu-minte? Încapi tu pe mâna lui kir Barlă!“, îmi spune într'o dimineață: „Azi mergem la școală, să te dau; până o veni taică-to dela munte, mi-e că se 'ntârzie“.

M'a luat de mână și mi-a strâns-o mai cu putere ca de obicei. Simția pe semne, i-o fi fost teamă să n'o zbughiesc prin podul cu grății de prune opărite, cu caere de lână aurii, cu scoruse sbârcite și dulci ca nici un alt fruct din lume, când ai sase ani....

A potrivit să ajungem mai înainte să dea drumul copiilor. Țin minte că dela o casă, un băiat cocoțat în vârful unei căpițe de fân, m'a strigat d'acolo: „Uită-te, mă, la mine!“ mi-a scos limba și cu mâinile în sus, și-a dat drumul la vale, ca pe săniuș. Mama, tăcută și sfioasă, pe care o înecă plânsul când o necăjeam, se făcea a nu pricepe năduful din inima mea incolțită de frică; avea ca o adiere de părere de bine. Mergeam pe marginea potecii, pleoștit; prin praful moale și albicios se vedeau tipărite piciorușe de vrăbii cum săltaseră ciripind...

La ușă am vrut să fug. Când am intrat înăuntru, m'a bufnit plânsul; mi-am încheștat mâinile amândouă de rochia cu ciupag a mamei, năutie și stropită cu boboci civiți, parcă o văd.

La perete, înșirate câteva lăviți. Erau cam înalte: școlarilor le atârnavu picioarele în jos: desculțe toate. Dascălul cu nuiaua la umăr, zâmbea la noi ca vulpea printre zăbrele.

— L-am adus, îngână mama.

— Să fie sănătos; minte îl învăț eu. Lasă-l subț ascultarea mea!

Astea au ținut o clipă. La un semn, m'am trezit cu băeții năvală peste mine, și, aproape pe sus, m'au scos cu ei în bătătură. Clenciul eră așa: venia unul nou-nouț: îl îmbulzea dintrodă la joacă, pe nerăsuflăte. Scârția el nițel, cu ochii

după cine-l adusese, dar se dà repede la brazdă, îl ameteau chiotele, răsetele, înbrâncelile. Când se desmeticia eră școlar vechiu, dat netezului, cu prieteni pe lângă el, care-i ziceau pe nume; trecuse hopul ăl mare, atunci când dai ochi întâiu și întâiu cu gogorița de școală.

Clasa avea pereții de gard pocăliți, dați cu var pe deasupra ca vai-de-lume; în loc de dușumele călcam pe pământul bătaturit și numai scofălcături; lângă prag se făcuse și o comedioasă de gropiță în care trebuia să se poticnească fiecare la început până-i luă seama.

Mic de stat și pântecos, negricios la față, dascălul Barlă se purta cu cioc lung și stufos ca un măturoiu. Umblat de colo până colo, ca fulgul pe apă, n'a știut să acopere la vreme oala ca să nu dea gunoaele întrânsa, și, acum, când se ciondăneau anii vâcuți cu bătrânețea uricioasă, ajunsese „domnul nost'“ al „ghiavolilor“.

Fostul căpitan de strajă în vremurile de odinioară, venea semețându-se în tunică încondeiată cu găitane, întunecat, cu varga de dud în mână. Dela „cratedră“ — o masă cu trei picioare pe care toca varză și umplea cârnații la Crăciun cu soția lui Sevasta — ne ajungea cu sfărul pe fiecare; și cum mai pișcă a ciorilor!

Cam trecut, nevastă-sa mai tânără decât dânsul, aveau o spuză de copii. Când eră vremea rea și părinții nu se îndurau să ne arunce pe ușă afară, la carte, ținea lecție numai cu copii lor; le făcea focul la vatră, le dà cartofi să-i coacă în cenușă, și-i închidea în odăița care bătea drept sală de clasă — ca să scape de zarvura lor.

Domnul se mai luă câteodată la colț cu Sevasta lui; de! fată de boiangiu, nu se lăsă nici dumneaei mai pe jos: îl vopsea în toate chipurile. Atunci ne pomeneam cu dânsul că vine în clasă cu copilul înfășurat într'o broboadă veche; îl hășia

bătându-și limba în gură : „liuliuleă ! liuliuleă !” Il săltă pe mâini și-l zvâcnea, când pe dreapta, când pe stânga.

Caiafa mică țipă de-ți înpuia urechile.

Domnul fumegă de necaz, făcea către noi :

— Auzit-ați voi zorile tătarești ? iaca, astea sunt ! și iar o începea de-a capul : liuliuleă ! liuliuleă !

Cu spinarea incovoiată, cu tunică mototolită și roasă, își târa pașii pe dinaintea noastră.

Noi, țineam placa pe genunchi : toată ziulica trăgeam la cotoare cu condeiul de piatră.

Spaima cea grea, de care tremuram cu toții, era tabla lui Pitagora. Domnul începea, cu gândul Dumnezeu știe unde : de 2 ori 2, fac 4 ; noi, ca oblojiții, ne legănam după dânsul : de 2 ori 2, fac 4. până ce se trezea că iese o harababură : el spunea una și noi o luam razna. Înghetăm pe dată ce-l auzeam întărindu-și glasul :

— Cine se incurcă la tabla înmulțirii îl trec îndărăt în clasa 1-iu !

Și astăzi, după atâția mari de ani, când am de înmulțit pe 7 cu 8, mă cuprinde, să zic, o fărâma de îndoială...

Sâmbăta ne duceam în curtea bisericii, ne frecam degetele de lespede mormântului uitat, să nu ne găsească la cereetare cu unghiile mari, că ne puneă să ținem degetele împreunate și ne dă peste ele. Mi-aduc aminte că ne pedepsea cam des domnul să stăm în genunchi pe boabe de porumb, și câteodată și pe coji de nucă — cu mâinile ridicate și departe de perete, să nu ne răzimăm cu spatele.

Eră, unul bleg și găngav, Voicu, leneș împărătesc ; nu deschidea gura de afurisenie. Numai lui îi lega butucul de picior și-l mână cu urciorul la fântână — butucul era o scurtătură de lemn, prinsă cu o curea. Când îl strigă apăsător : „Voicule, dulăule !” și se năpustea asupra lui, se făcea mototol la pământ, își sălta cojocul peste cap.

Li cără în spate până-i amorțeau mâi-

nile domnului. Voicu nu zicea cărc. Când credea că l-a săturat bine din bătaie, după ce-l pisă cu călcâiul, răsuflă : „Piei !” Li mai dă un picior și-l lăsa păcatelor ! Până să se deschee domnul, de degrab ce-i era, își smucea clapele tunicii de credeai că o spintecă în două — se înăbușă. Când se vedea scăpat și din asta, Voicu scotea un ochiu pe mâneca de cojoc și râdea.

Dacă făceam gălăgie prea mare prin curte și ne grămădeam purcoiu asvârlind-ne unii peste alții, strigând ca apucați, îl auzeam dela ferească :

— Înăuntru, ghiavolilor !... Cocorii !

Cocorii erau pedeapsa. Ne așeză unul în spatele celuilalt, ca șirul de cocori : ne uitam fiecare în ceafa celui dinainte. Care era în cap, îi puneă o carte deschisă în mână : citea și noi ziceam după el : toți odată și tare. Stam așa, cine știe cât, fără să ne întoarcem ; obosiți, mormăiam tot mai încet. Domnul plecă pela treburile tăia lemne în șopron, dă lopodă la purcei, or stă de taifas cu nevastă-sa... Noi nu ne mișcam ; ne era frică să nu ne prinză : aghiuță era al nostru !

Câteodată domnul trântea ușa de perete, și rămânea în prag, cu capul în piept, cu ochii rătăciți, cu palmele amândouă răzimate pe șale :

— Uf ! când vă văz cade cerul pe mine !

Noi, smirna pe lăviți, cu ochii țintă la el și cu mâinile pe genunchi : nu mai suflam.

Li luasem groaza din ziua, când cătrănit și bufnos, trecându-și mâna prin mustață, ne-a întrebat :

— Cine poate să-mi spue mia cum se cunoaște ciocârlanul dintr'un stol de vrăghni, spre o pilduire, ca să zic așa ?

Iliuță, un prichindel desghetat, roșu și cu pistrue pe față, deschide și mai mari ochii lui gălbui și cărărați ca de păpușă ; cu cămășuța scurtă, alunecă ușurel de pe laviță ; în picioare, ridică degetul : să spue el.

— Te-oiu vidiă eu amușica, spurcatule, la ce mi-ești bun !

Iliuță o sfeclise: muriă și înviă; ră-sucia căpătâiul baierului dela cioareci.

Abia i s'a auzit glasul tremurat și pierit:

— ... cârlanul... Ciocâr... la... nul... es... este o vrabie cu moț.

— Așa? cu moț? stai tu, roșule, ți-arăt eu ție moț!

Avea părul cam mare Iliuță. A înfipt pumnii cu putere în el și l-a ridicat în sus de-a lovit cu capul de tavan. Odăita noastră de clasă fusese înainte polată, iernă întrânsa câteva oi și măgarul lui moș Temelie, un unchiaș singuratic, fără neamuri, după sada lui cioban. Când s'a prăpădit moșneagul, zapciul a dat hârtie la mâi mărime: să se desrobească staulul de până atunci, și în locul unde mai înainte behăiau oile și picură de somn și de urât tovarășul cuminte al lui moș Temelie, să se deschidă de-aci încolo școală, nu domnească, cu simbrie dela Domnitorul țării cum erau prea puține și numai pela orașe și târguri; ci școală dreaptă, mai pădureață, dar cu bună rânduială și cu cheltuiala fiecăruia. Plata eră o jumătate de sfanț pe lună: patruzeci de bani. Sfanțul îl dam noi domnului la capul lunii și îi sărutam mâna.

Nu în toate zilele trăsnea și fulgera dascălul Barlă. Alteori intra în clasă, smerit ca un motan: prin ceață ne înurmăra cu degetul — așa se strigă catalogul pe vremea aceea. Cu fața învâlvorată, șubred din încheeturi, făcea semn să-i aducem un scaun:

— A 'ceț' u' 'aun...

Nevastă-sa intradins i-l ascundea ca să-l ție în picioare — răutate femească. Se așeză pe scaun și cât eră masa de lungă, întindea peste ea un braț; pe braț culcă obrazul și eră gata: duduia locul subțel de sforăieli: când răsuffă, syârleă mustățile sbârlite și ude în sus de credeai că acū-acū se umflă mai tare și le împrăștie prin clasă.

Nu știu care și-a luat întro zi inima în dinți și-l gădilă la nas cu un paiu. Iși dă bietul domnul nostru la palme peste obraji de-ți eră mai mare mila, și când

și când, speriat din somn, holbă ochii: „hai?“ și iar adormea... Ștregarul care-i amără aghioasele, când vedeă că începe să se strâmbe și umblă să se trezească, se făcea cocoloș la pământ... sub masă.

Ce-mi vine mie într'o zi să mă furizez pe prispă, și în vârful picioarelor, tiptil, până pe sub fereastră, să mă uit în odăe. Sevastii, o fire temătoare, ascuțită, îi umbla gura ca o meliță: „fir-ai! pățir-ai!“ îl întorcea din vorbe, ca pe cărbuni, când pe o parte, când pe alta... Pe sub colțul perdelii, vedeam ceva alb care se tot infășură, vedeam semne mestecate, colo, colo, dar nu pricepeam nimic... Domnul ridicase cam de multe ori cotul; se trecuse și în ziua aceea din pahare... Ca să facă pe grozavul, că poate să-și îmbrace și singur cămașa, băgase capul pe mânecă și îl înțepenise: vrea să scoată căpătâna și nu putea: vântura cu mâinile poalele cămășii...

Nevastă-sa a pus ochii pe mine; ce-am pățit eu pe urmă, nu se poate spune...

Slabă și dășelată, o înfășurau fustele când umblă, și nu știu dacă am văzut-o pieptănată vreodată: îi atârnavă lațele în toate părțile. Eră bună altfel, sărmana. Când îi aducea vreo cumătră azimă caldă, o împărțea deopotrivă copiilor ei și nouă... Mușcam din bucățică sărind într'un picior; nu mai alegeam nici firimițele de tăciune, nici foaia verde de hrean rămasă pe coajă dela copt.

Un chip de care mi-aduc adesea aminte, e *Turcul*. Avea un cal alb, cu clopot. Când îl auziam de departe: tiling! tiling! dam unii peste alții, grămadă pe negustor.

— Ai rahat, Turcule?

— Roșcove este?

El nu se turbură: tacticos, impletea la târlici, cu firul de lână petrecut pe după gât:

— Ioc, mă! gogone are bre!

Culegea paralele din mâna noastră și ne dă pe ele bulgărași de cocă vopsită. *Turcul* bătrân, cu șalvari de lastic, cu fermentă, stă încolăcit pe pernă, moțâia cu cealmana la o parte. Se întindea doar și luă din prăvălia lui ce vrea: ajungea

cu mâna la toate rafturile încărcate : cu stămburi, tratidanuri, ciulele de ibrișim, bumbacuri ; aveă lulele roșii, fofeze, apă de știubete pentru față, papuci cu fir... ce nu ? ce nu ? Mai aveă Turcul și ceva negru, alifios, îi dă domnului pe ascuns dintr'un borcan.

Umblă cu el cum ar fi fost moaște : îl ținea la piept, și luă cu lopățica...

— Ecmec-caimac-cataif ! Efendim, zi-ceă Turcul.

— Evala !... răspundeă domnul.

Ne eră drag, când îi auziam spunând între dâșii vorbe nepricepute ; am fi vrut să vorbească și cu noi pe turcește, ca să râdem. Căruciorul Turcului eră învâlit de toate părțile cu tinichea, ca o căsuță. Când vedeă că mușteriii încep să caște gura și să-l întrebe arătând cu mâna : „Aia ce e ?“, „da' aia ?“, scoteă din beșleaga lui argăsită de tutun un îndemn răgușit :

— Haida ! căscă sgomotos, cu poftă, și bălan, bătrân, ostenit, abia pornea : pășea, cu limba atârnată, legănându-și clopul : tiling ! tiling !... Când se mai depărta, din șanțul școlii, ca după meterez, ne porneam cu sburături de pocnea tabla depe căsuța Turcului. Atunci se înfuria osmanliul, scoteă capul și într'o mână ne arăta șușaneaua pe care o ținea pitită, lângă el, între mărfuri...

— Ghiaur, pușlamă !

Dupăce plecă Turcul, a douăzi mustățile domnului ședeau țăpure și cărarea eră aleasă fir cu fir : se făcea de sărbătoare.

La o scuturătură de Paști, i-am dat cu toții ajutor : i-am scos troacele, așternuturile : să se sorească. Voicu întorsese o căciulă veche pe dos, o muiă în lighianul cu var și cățarat pe scară, cu ochii în tavan, spoia pe sus :

— Zor, Voicule, zor ; nu te lăsa !

Îi strigă de jos domnul : în cămașă de noapte cusută cu arniciu, cu ciorapi roșii petrecuți peste pantalonii militărești cu lampasuri—și cu icoana Sfântului Nicolae în brațe.

În mijlocul bătăturii, mai la oparte de

catrafuse, cu un băț, a început s'o ciocănească ; curgeau găzgâniile și fugeau în toate părțile ; noi copii jucam tontoroiul peste ele, râzând.

Când am povestit acasă ce aveă Sfântul Nicolae în barbă, mama mi-a spus obi-dită :

— Bate-te peste gură, măicuță ; sfintele icoane nu fac urăciuni : s'o știi dela mine.

Iată că într'o gălceavă — doi țărani se luaseră dintr'un ariciu — judecata satului l-a pus mărturie pe domnul, să-și spue și dânsul cuvântul. Ziceă unul din ei că vecinul dinspre școală, i-ar fi aruncat peste gard un ariciu viu în grădină și i-a mâncat toți puii dela cloșcă. Pe bună dreptate partea cuiva trebuia să o ție și domnul. — Cum chibzuiești, dascăle ? întrebă părgarul satului. — Cine a zvârlit ariciul, bine a făcut, răspunde. — Și cam de ce a făcut bine ? sare cu vorba țăranul păgubaș. — Decât să mi-l fi trimis mie plocon, tot mai bine că ți l-a trimis dumatăle : au scăpat puii mei cu zile, a fost răspunsul. — Așa te tae capul, dascăle ? a mai zis țăranul. — Așa, a încheiat domnul.

Mai în sus de casele cu cerdac ale Țuiculesii, la plop, apa Dâmbovnicului face un ochiu.

E umbră ; apa limpede și rece ; vara alt vad mai bun de scăldat nici că se poate ; te lași ușor pe nisip și ieși la mal pe iarba curată, pășești pe ea ca pe un covor așternut. Îl împinge pichea, pe un părjol de zăduf, să vie să se scalde. Se desbracă ; își lasă țoalele pe mal și bândăbâc ! în gârlă, cu capul la fund.

Cel cu pricina i-o cocea pasămite de mult ; l-a ochit. Alt dușman nu-și cunoștea.

Repede și pe furiș îi ia încălțăminte, cu hainele face un ghemotoc și să te păzești, prin papură... Domnul înotă voinește ; cu fața în sus : făcea pluta ; suflă în apă cu bucle umflate : scoteă bolboci. După ce s'a lăfăit, cum i-a plăcut mai bine, a ieșit pe mal, fluerând. Tare mulțumit,

vorbea singur : „Ce bună ! ce bună !“ Când dă să se îmbrace — hainele nicăeri. Ce eră de făcut ? casa cam departe ; trebuia să treacă prin sat.

Amărât, desghiocat cum eră, se uită în dreapta, se uită în stânga, să zărească pe careva trecând. De unde ? nici picior de om : toți împrăștiați pe câmp, în depărtări. Văzând că n'are încotro, cu chiu cu vai, rupându-și unghiile, însângărându-și picioarele s'a suit în plopul noduros și aplecat într'o parte : copiii cu vacile ciopliseră trepte în trunchiu ; se urcau la scorbura după pui de ciuf.

Din plop se vedeă tocmai în curtea școlii.

Nouă ne dase drumul. Pe câțiva, cu mâna mai ușoară, ne oprise doamna înadins să-i legăm cu lănică de câte o păujoară firelede rozetă, să nu scuture vântul sămânța.

Dânsa, pe prispă, cu un copil la sân, cu piciorul legănă altul în albie, și al treilea plângea sub pat cu gura în jos.

Auzim deodată : — ... vasto ! ... 'vastooo !

Biata femeie sări cât colo : — Mare minune ! Țsta-i glasul lui ! ?

Ne uitafăm în toate părțile ; nu ne dă în gând să ne întoarcem capul și în spre plop.

Dupăce mai dădă câteva chiote bune, ne pomenim cu Iliuță ?

— Eu știu unde e... Uite-l, ia ! în plop... face cu mâna.

— În plop ? ! cocoșat ești drace ! ? Da'

ce s'a spânzat el tocmai acolo, oameni buni ? făcū nevestă-sa închinându-se.

Goană apoi într'acolo : prin curțile oamenilor, peste pârleazuri : noi înainte și doamna în urma noastră blestemă căutându-și prin bălării pantofii cu degetele ieșite la vârfuri.

Domnul strigă de se smulgea ; să nu ne apropiem și să-i aducem : „'ainili ! 'ainili !“.

I-a dus hainile Iliuță, și cu ochii plecați, i le-a lăsat la rădăcina pomului.

Fără zăbavă, injurând de „Joiă furnicilor“ — asta eră injurătura lui — își aruncă în spinare giubeaua de cutnie vârgată ; și cu toate că eră vară, cu căciula cea mare de oaie pe cap, făcându-și vânt cu basmaua și pufnind pe nări, hotărât, apucă pe drumul Taftului, să se tânguiască pomojnicului Mălinescu de nemai-pomenita lui întâmplare ; și, dumnealui, ca putere ce e, și prieten de aproape, să dea aprigă poruncă : dorobanții stăpânirii să-l ridice napristan ; cot la cot, legat de șea — și după ce l-o pune la scară să-l măsoare cu trăgătoarea, — fără milă să înfunde beciurile bulibășiei cu moșicul, fiindcă a preacutezat să feștească obrazul dânsului, kir Pandele Barlă zis *Dascălul Căciulă-grasă*, mândrul căpitân de strajă de pe vremuri, în zilele lui de pe urmă opaițul unei mici așezări de oameni pe Vlașca, „domnul nost'“ al „ghiavolilor“.

Virgil Cioflec.

R o m a n ț ă .

*Bătrân ca o legendă din vremi suspinătoare
Trăiam pe-această lume străină de povești
Și-ai răsărit asemeni Crătesei câmpenești
Ce n'frăgezeă pământul cu rouă și cu boare ; —
Prin harul frumuseții din nou mă 'ntinerești.*

*Pe zările vieții s'aprinde apoteoze
Și gândurile grele se schimbă în zefiri
Când tu te pleci spre mine prelung să le resfiri
Prin degetele tale cu vârfurile roze
Ca 'nmugurirea unor boboci de trandafiri.*

*Și parcă din adâncuri de vremi suspinătoare,
Cu amfora iubirii m'ai așteptat mereu.
Eu veșted vin de drumul neconținut și greu
Ca să-ți răstorni, cu milă, răcoarea 'mbătătoare
În golul ars de sete al sufletului meu.*

*Și dac'ai ști tu, care cu degetele pale
Ai săvârșit minunea prin care azi înving,
Câți fluturi de văpaie în sbatere se sting
Și-mi pier pe buze, dornici de crinul mâinii tale :
E-atât de fin și fraged, — mi-e teamă să-l ating !*
Nichifor Crainic.

Intr'o noapte senină.

Se 'nălță ochiul de pe cărți și vede,
Când bate-adânc și rar în noapte ceasul,
Cum visător pe cer vreun Arhimede
Își învârtește 'n cerc de-argint compasul;

Dar poate că ajuns în drum de gândul
Din adevăr cât de puține știe,
Se scoală și se duce, alb, lăsându-l
Neisprăvit să ardă în Tărie.

Tu te oprești tăcută în fereastră
Cu arcul lui, lăsat pe păr cunună,
Și stai umbrită 'n pulbere albastră.

Și nu mai luptă mintea, nici socoate,
Amându-se cu tine împreună,
Tu, rost, cuprins și deslegare-a toate.

Emanoil Bucuța.

Către Euridice.

Ce demon a venit și mi te-a smult
De-mi ești tot mai uitată, mai departe?
Ce mare nesfârșită ne desparte
De parcă 'n suflet ne-am murit demult?

De când te-ai dus tăcerea-i ca de moarte
Și mi-e străin al patimei tumult,
Doar glasul amintirii îl ascult
Și-mi înfloresc azi orele deșarte.

Ca două ramuri brațele le'ntind
Și 'n visul meu mă 'nalț să te cuprind
Dar prea departe-i cerul tău de mine!...

De ce n'am azi puterea unui zeu
Să te rechem prin cântece divine
Ca lira legendarului Orfeu?

Ion Sân-Giorgiu.

Rugăciune.

Stea pururi albastră,
Ghirlandă de raze,
Prea Sfântă Regină
Fecioară Marie, —
Din tronu-ți de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ți o clipă,
Ca iar bucuria
Să-mi cânte în suflet!

Comoară de vise,
Potir cu miresme,
Prea Sfântă Regină
Fecioară Marie, —
Din tronu-ți de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ți o clipă,
Ca iar bunătața
Să-mi scalde ființa!

Grădină de roze,
Fântână de miere,
Prea Sfântă Regină
Fecioară Marie, —
Din tronu-ți de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ți o clipă,
Ca iarăși iubirea
Să-mi legene viața!

Lumină eternă,
Supremă speranță,
Prea Sfântă Regină
Fecioară Marie, —
Din tronu-ți de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ți o clipă,
Ca iarăși credința
La cer să mă 'nnalțe!

Alexandru T. Stamatiad.

Cronica

Mișcarea ideilor.

Romantismul umanitarist.

Există azi un romantism născut pe urma războiului, la fel cu toate romantismele epocilor de mari tulburări, în care sufletele trăesc mai intens. E înclinația de a simplifica lucrurile, de a le da o tălmăcire pasională, de a creia perspective subiective în care ne închipuim că prindem desfășurarea actuală ori viitoare a faptelor din afară de noi. Războiul are această calitate de a arunca marea neliniște a luptei în toate sufletele. Și sub înlănțuirea ei, sub jugul pasiunilor și sugestiilor de care nu ne mai putem desprinde, exagerăm și dogmatizăm totul adeseori cu cel mai naiv simplism.

Poate că n'a fost însă nicio epocă în care să se fi aruncat într'un timp atât de scurt, atâtea conjecturi teoretice, câte s'au aruncat în vremea acestui război. Sunt pronosticuri, deziderate și încercări de teoretizare științifică asupra viitoareii dezvoltări în toate domeniile vieții. Revoluția mai cu seamă, creiată și hrănită cu teorii, a dat naștere unei adevărate înfrigurări teoretice. Ideile circulă, le simți șuerând pe străde și urmărindu-te; e un adevărat năpăd al teoriilor. Și toate sunt inspirate de aceiași năzuință simplificatoare care ar vrea să surprindă cu orice preț îndărătul lucrurilor legile fatale în care e prins sbuciumul vieții. Niciodată n'a fost însă mai mult subiectivism în aceste teoretizări și poate niciodată o mai mare sărăcie în idei reale, decât acum. Căci toată divagația teoretică ce se face, nu e de fapt decât reflexul câtorva sugestii ce circulă dela un capăt la altul al omenirii, care au cucerit sufletele ca o contagiune și în care adeseori nu sunt închise decât iluziuni născute din marea frământare pasională prin care trecem.

Deasupra tuturor acestor sugestii e însă una mai stăruitoare decât toate și care a creiat aproape tot romantismul acestui război. E ideea acestui *internaționalism* pe care revoluția, politica și mai cu seamă presa au reușit să o facă să circule pretutindeni.

E o nouă față a umanitarismului care înainte de război creia o anume literatură socială. Ideia suveranității *omului*, a descătușării de legile și prejudecățile înguste ce îi încercuise libertatea Rațiunii lui universale, ideie aruncată de Rousseau și care a creat încă un romantism —marele romantism de după 1789—aceiași ideie,

în haina unui cuvânt nou, creiază și romantismul epocii noastre: Pe deasupra granițelor și a prejudecăților naționale, sufletele omenesci se vor înfrăți și se vor iubi în marea existență a umanității. Și în sânul acestei omeniri ideale, din care vom fi reușit să smulgem tot ce până acum a sădit ura inferioară a raselor, vom deveni, ca iluzionarul *Peer Gynt* al lui Ibsen, cetățeni ai lumii și poate cetățeni ai universului, în loc de cetățeni ai unei patrii cum am fost până acum. Și cu reminiscențele afective ale unei întregi literaturi umanitariste care ne-a hrănit dela un Ibsen sau Tolstoi până la vizionarul de azi, care e Romain Rolland; cu sugestia aruncată de contagiunea revoluției „umanitare“ ce se întinde; cu reacțiunea sentimentală pe care ne-o provoacă astăzi cei patru ani de ură și patimă frenetică; sub stăpânirea acestui multiplu determinism, de care adeseori nu suntem conștienți, dar care ne dirijează toate gândurile, construim întreaga divagație teoretică pe care ne obicinuiam să o numim „noua eră a umanității.“ Si visăm cu toată sinceritatea viitoarea „Societate a națiunilor“ în care vom topi încetul cu încetul tot ce până acum a fost diferențiere etnică; visăm o dezvoltare economică nouă ce nu va mai cunoaște granițe; o îndrumare politică nouă în care popoarele nu vor mai avea năzuințe proprii și în care așa dar diplomația însăși ca și armatele vor sucombă; visăm o mare înfrățire a muncitorilor omenirii în care chimera lui Karl Marx va căpăta viață; și visăm chiar o cultură și o artă nouă, deasupra circumscrierilor naționale de până acum, o artă inspirată din viața largă și superioară a omenirii, în care ideea generoasă a iubirii omului abstract va trebui să devină izvorul marilor emoții creiatoare. Visăm...

Dar câtă iluziune e închisă în romantismul acesta nou ce ne bântuie! Câtă sângeroasă desamăgire va trebui să aducă acestei nădejdi, eșecul unei revoluții care din umanitară va deveni în cele din urmă tot națională; câtă desamăgire aduce însăși această generoasă „societate a națiunilor“ care se vede din ce în ce mai incapabilă, și de a desființa diplomația ori armata, și mai cu seamă de a șterge granițele neînduplecate dintre popoare; și câtă iluziune e înfășărit în visul acestei arte internaționale care ar trebui să fie apoteoza noului suflet al omenirii liberate!

În cuita tuturor viziunilor, în cuita tuturor dogmatismelor internaționaliste și umanitariste, în cuita acestui întreg avânt romantic către o

umanitate nouă și superioară, viața omenească va continua totuși și de aici înainte să rămână profund națională și profund variată. Desigur că umanitatea ca concept intelectual nu va încetă de a exista în mintea nimănui. Umanitatea e însă o abstracțiune pe care ne-am înșelă dacă ne-am închipui că am câștigat-o abia în aceste vremi din urmă. Conceptul umanității ca *abstracțiune* e tot atât de vechi ca și cultura omenească însăși, căci el e natural și normal în procesul de generalizare al inteligenței. Umanitatea cea nouă, însă, umanitatea vizionarilor de azi e alta. Ea nu e *umanitatea intelectuală*, ci *umanitatea socială*; și aceia încă nu există. Căci un corp social e mai mult decât o abstracțiune și mai mult chiar decât existența materială a unui agregat de indivizi. Un corp social e și o *conștiință socială*, adică o legătură sufletească multiplă și mai cu seamă conștientă de sine. Umanitatea socială nu există însă tocmai fiindcă îi lipsește această *self-conscience* ce face caracteristica ființelor sufletești sociale.

Iată de ce, oricât de îndreptățită ar fi din punctul de vedere etic, ideea internațională e irealizabilă azi și în domeniul politic-social și mai cu seamă în cel cultural-artistic. Literatura umanitară, care dintr'un anume punct de vedere se intitulează „nouă”, poate fi în adevăr nouă; însă din punctul de vedere sufletească va trebui să rămână încercuită în aceiași iremediabilă neputință. Ea va trăi în afară de realitatea vie a vieții, va respira vidul de dincolo de atmosferă: Marile creațiuni nu vor putea isbucni decât tot din adâncul sufletească — acela real și nu abstract — al existențelor naționale.

Și 'n fața acestui adevăr pe care nimic nu-l poate birui, uimirea revoltată a acelor ce au crezut în chimera unei supra-omeniri, va fi cea mai categorică sancțiune a zădărniceii credinței lor. Recitesc în adevăr aceste cuvinte pline de amărăciunea desamăgirii, pe care Romain Rolland le scria în fața războiului: „Cea mai isbitoare trăsătură a acestui monstru epopei, faptul fără precedent, e la toate națiunile în luptă, unanimitatea pentru război... Nu mai există nici-o gândire liberă care să fi isbutit să se țină în afară de atingerea flagelului... Nu numai pasiunile raselor aruncă orbește milioane de oameni unele împotriva altora ca pe niște furnicare; dar rațiunea însăși, credința, poezia, știința, toate forțele spiritului s'au înregimentat, și în fiecare țară se pun în urma „armatelor” (Romain Rolland. *Au dessus de la mêlée*).

Așa e. Fiindcă toate aceste forțe spirituale erau tocmai acea *self-conscience* care se ridică să se apere din toate puterile și la toate pozele în luptă; fiindcă în clipa marilor realități, și politica și știința și arta au simțit că

în fond sunt identice cu însăși viața patriei; și atunci au îmbrăcat armura. Eră vorba de viața lor înșile care atunci nu se mai putea confunda cu abstracțiunea umanității.

Și mă întreb — nu ce-a făcut; ar fi de prisos — dar ce va putea face împotriva acestei implacabile realități, viziunea plâpândă a umanității unui Romain Rolland, când încă odată sufletul patriilor s'ar găsi față 'n față cu sufletul umanității?...

Al. Al. Busuioceanu.

Muzică.

E. Caudella.

Unul dintre cele mai luminoase figuri ale muzicii române din vechia țară românească este negreșit maestrul E. Caudella. D-lui este acela, care ca director al conservatorului din Iași examinând pe micul băiețel George Enescu, a constatat talentul muzical deosebit al acestuia și a sfătuit pe tatăl lui, să-l dedice carierei muzicale și să-l trimită în străinătate, căci are să se facă om mare; profeție care s'a și împlinit. Ca director al conservatorului din Iași maestrul Caudella a crescut o pleiadă de tineri muzicanți ridicând cultura muzicală a orașului Iași și a întregii Moldove.

Dar nu acesta e meritul cel mai mare al maestrului Caudella. Domnia Sa este unul dintre cei mai valoroși compozitori ai națiunii noastre. Lucrările sale „Sergentul”, „Mama”, „Ochi albaștri” sunt perlele adevărate ale geniului muzical român, care fiind scrise într'un stil clasic și totuși românesc, vor rămâne pentru totdeauna prețioase comori ale vistieriei noastre artistice. Deși, prin operele acestea a devenit cunoscut și iubit octogenarul maestru E. Caudella, totuși nu aceasta este activitatea sa mai de valoare. Dânsul este primul nostru artist care a scris lucrări dramatice muzicale românești. Aceste lucrări ale maestrului sunt mai puțin cunoscute; asta nu însemnează însă, că sunt de mai puțină valoare artistică, ci că marele public al nostru n'are educația și cultura muzicală cerută și nu-i în stare să aprecieze și să îndrăgească muzica dramatică clasică ce incontestabil este o muzică mai grea și pretinde oarecare pregătire muzicală. De altă parte publicul din România veche, unde simțul național a fost foarte neglijat, este indiferent, dacă nu are chiar aversiune pentru tot ce-i românesc, plăcându-i peste măsură să se împodobească cu pene străine. Așa se poate explica numai, că dintre 9 piese teatrale muzicale ale maestrului numai două au ajuns pe scenă ș'anume opereta cu muzică serioasă „Fata răzeșului”, înainte de aceasta cu vre-o 20 ani și „Petru Rareș”, acum vre-o 7-8 ani,

dar nici una nu s'a susținut pe scenă; cauza e poate afară de cele spuse și aceea, că nici până azi nu avem teatrul nostru dramatic-muzical, și că chestia aceasta este lăsată în grija întreprinderilor particulare, unde ideea națională pe lângă cea materială rămâne în inferioritate. Astfel a ajuns maestrul Caudella etatea de peste 80 ani, fără să-și vadă măcar jumătate din operele sale pe scenă, o tristă dovadă a sărăciei noastre sufletești. Nici până acolo n'a ajuns, ca să-și vadă editate toate lucrările și mai ales „operele” sale, din pricina, că și azi se luptă cu cea mai mare sărăcie, nefiind în stare să trăiască, cu destul de numeroasa sa familie, în împrejurările de astăzi din pensia modestă, și dând și astăzi la etatea de peste 80 ani ziua întreagă lecții de vioară și pian. Se vede însă că-i suflet adevărat de artist, nu-și pierde umorul căci și azi compune lucrări frumoase și de valoare artistică.

Întreb iarăși marele sinedriu național cultural, Academia Română, nu crede că s'ar ține de competența și activitatea sa culturală națională, să se intereseze de activitatea muzicală de mai mult de o jumătate de veac a maestrului Caudella, și dacă nu-l ține demn să-l aleagă între membrii săi, măcar atâta să facă, să-i dea concurs material la editarea lucrărilor sale muzicale dramatice, să i-se dea publicului posibilitatea să vadă, să guste și să aprecieze măcar pe hârtie aceea, ce ar avea drept să pretindă a vedea pe scenă. Peste tot mult mă mir, cum de n'are Academia Română secția sa muzicală, artistică, cu un comitet de lectură, și cum de nu se nizuște a da concursul său prețios muzicii românești. Dacă vreă s'o facă ar trebui să se grăbească până nu-și închide ochii maestrul Caudella, ca să poată vedea și dansul cu ochii împlinirea visului său, la care a lucrat, cu trup și suflet, mai bine de 50 de ani: *cunoașterea și aprecierea muzicii artistice românești*.

E. Monția.

Arte plastice.

Școala de Arte frumoase.

Articolul din *Luceafărul* „Școala de Belle arte”, a venit la timp, Dv. tratați această chestiune așa de serios încât realizarea ei, ar fi o fericire pentru țara noastră.

Glasul armelor a încetat. Ele ne-a suit pe trepte noi în scara țărilor europene, de acum e rândul literaturii și a artei plastice de a ne ridica și mai sus, și a ne fixa alături de țările, cari, prin arta și literatura lor au dus faima în întreaga lume.

Și așa, cu actuala stare de organizare a școalei de Belle arte, nu ne putem aștepta la nimic.

Șapte ani de școală? Dar e o crimă, ca alături de un elev mediocru care are nevoie de șapte ani de școală pentru a ieși doar un biet zugrav fără valoare, să ții un talent căruia 3—4 ani de ucinicie i-ar fi de ajuns să prindă meșteșugul picturii sau al sculpturii, căci e știut, pe artist nu-l dă școala ci talentul lui dezvoltat în ani și ani de studii,

Actuala școală are menirea să dea și profesorii de desen la licee și gimnazii. Aci e răul! Ea nu ar trebui să aibe nimic comun cu școala de Belle arte, unde cei chemați, cei ce simt focul sacru al artelor, vin să prindă seculul lor.

Prea onorat că-mi cereți părerea mea asupra organizării școalei de Belle arte, trimit următoarea propunere:

Actuala școală să rămâie școală de desen și caligrafie, la care să se adauge și cursuri de pedagogie și cursuri de desen liniar. Va da și buni profesori de desen și buni desenatori pentru serviciile tehnice.

Profesorii ei, pot înbătrâni socotind anii de pensie, nu va fi o pagubă nici pentru elev și nici pentru viitorul țării, căci nu vom cere nimănui să fie artist, dacă nu mai corespunde acestui titlu; poate fi și rămâne până la glorioasă... pensie însă un bun profesor.

Școala de Belle arte să fie izvorul numai pentru cei ce, simțind în ei puterea de creație, vin să se adape și să prindă secretul artei. Să nu se primească aci elevi, ce pentru întâia oară pun mâna pe pensulă, cari caută un mijloc de a trăi învățând ce-o fi, chiar arta, ei aceia cari supuși unei probe, dau puțința profesorilor să vadă în ei buni mănuitori ai pensulei sau daltei, talente a căror dezvoltare, să se fi început deja prin atelierele măștrilor noștri.

Și în cazul acesta școala să fie liberă, nu ca acum cu absențe, cu cataloage, promovări și repetenți; aceasta poate fi la școala de desenatori. nu aci unde elevul în orice curată inspirație și dispoziție sufletească poate prinde într-o zi din meșteșugul artei, cât alt elev mediocru ținut în clasă de frica repetenței, în ani de zile.

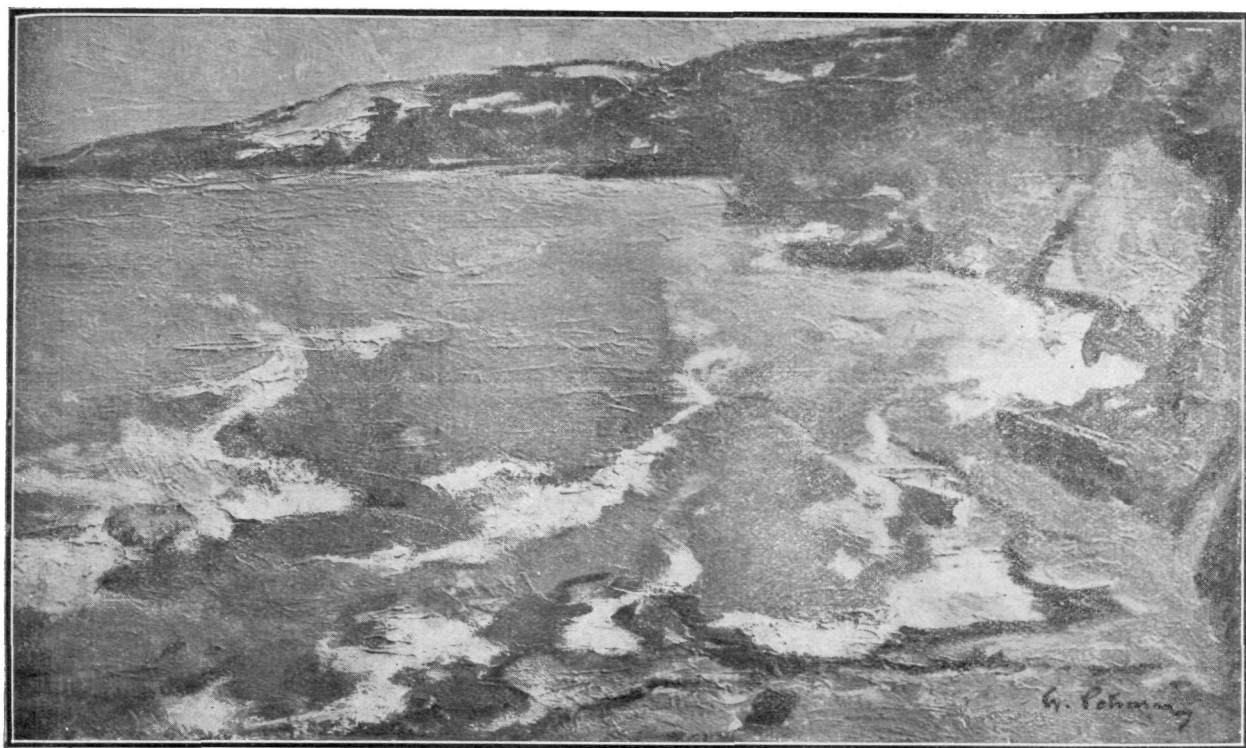
Aci, examenele să fie întrecerea elevilor între ei, lupta pentru medalii și mențiuni, care vor da puțința celor mai talentați să termine cursurile înaintea celorlalți.

Cât despre recrutarea profesorilor, ideia Dv. e admirabilă. Angajați pe termen fix, 4—5 ani, după care termen pot da puțința altor artiști să-i urmeze, dacă ei nu mai corespund scopului. Măștrii noștri, profesori la școala actuală de Belle arte, vor trece la școala așa cum am conceput-o eu — *dacă merită* — și se vor mai

Stoica S
919.
Brest Brosse
by 2 700000

Stoica : ZUAV (din armata franceză)

MARINA

Pătrașcu : PEISAGIU

completă cu alții, cari sunt deja consacrați, iar elevii, fiind liberi, vor urma profesorul care va fi mai apropiat de sufletul lor artistic.

Oricare ar fi, în sfârșit, organizația școalei de Belle Arte, lăsați elevului libertatea și bunul plac al lucrului, căci, hotărât, inspirația și talentul caracteristic unui adevărat artist, nu le poate da niciun profesor din lume, nici ani îndelungați de școală oficială.

Și, în afară de aceasta, anomalii, care nu s'ar întâmpla în nicio școală similară din lume, sunt permise însă în țara noastră, unde ne e dat să vedem, cum un sculptor e numit profesor de desen, și un pictor însărcinat cu predarea modelajului elevilor sculptori.

Imi permit să atrag atențiunea măștrilor noștri, cari vor fi chemați să modifice regulamentele acestei școale, că ei nu au învățat meșteșugul artei, promovând clasă cu clasă, sau lăsând lucrul sub influența clopoțelului care anunță sfârșitul orei.

Sculptorul I. Iordănescu.

Domnule Director,

Imi cereți să vă spun ce cred despre școala noastră de Belle Arte și dacă nu ar trebui reorganizată. Nu-i cunosc organizația, deoarece nu i-am fost elev, și nici profesor nu sunt. Socoțesc în principiu însă că cea mai bună școală de Belle Arte este aceea, unde li se dă posibilitate elevilor să lucreze mult și unde profesorii se pricep să desvolte și să susțină dorința elevilor de a face eforturi mari, îndelungate, cinstite și inteligente.

Dacă și întrucât școala noastră corespunde sau nu acestor cerințe, vă las să judecați.

Primiți, etc.

Ștefan Popescu, pictor.

La întrebarea d-tale, caut să mă gândesc dacă în adevăr în țara noastră avem o școală de Belle Arte așa cum au țările civilizate; pe cât îmi amintesc îmi pare că avem o parodie în dublu exemplar; probabil tot așa și cu regulamentul ei alcătuit de oameni cari nu aveau nimic cu arta și cu atât mai puțin cu învățământul artistic. Dovadă e că dela aplicarea lui (pentru că anumite regulamente se aplică și la noi), și sunt ani de atunci, rezultatul a fost aproape nul. Mă întreb acum: ce au făcut toți d-nii profesori de atâta vreme în folosul școalei și al tinerelor generații! — Știu eu — neantul! Și posibil ca dumnealor, ilustrele noastre guverne, s'au întrecut prin pilda cea mai lăudabilă. De altcum, slavă Domnului, ne place să ne numim popor civilizat și iubitor de artă.

Teodorescu-Sion.

Răspuns în chestia școalei Artelor Frumoase

Direcțiunea școalei după părerea mea să se încredințeze unei persoane cunoscătoare în ale artei, dar străină de meșteșug.

Școala de Arte Frumoase să nu mai fie ca acum o pepinieră a tuturor nepregătiților și fără pic de talent, care după câțiva ani de frecvențare să se facă măștri de desen pe la școli secundare.

Pentru pregătirea de măștri și maestre de desen pentru școlile secundare, să se creeze școli speciale cu cursuri anumite atât teoretice cât și practice. Aceasta nu împiedică nicidecum că dacă se ivește vreun talent, el să poată trece la Academia de Arte Frumoase.

Academia de Arte Frumoase să fie liberă pentru orice talent, la orice vârstă poate să fie primit, indiferent de sex și cultură.

Pentru admitere nu se cere decât talent, talent și iar talent.

Profesorii la Academie să fie mai numeroși, atât pentru desen, pictură cât și sculptură.

Studiile teoretice să rămână pe ultimul plan; ele neîmpiedicând pe un elev de mare talent să treacă într-o clasă superioară.

Bassarab.

Privire generală asupra organizației școalei de Belle-Arte

Aș vrea ca gândirea să-mi fie limpede iar condeiul să fie liber pentru a putea scrie ceva asupra acestei nefericite, zică-se, școală de Belle-Arte.

Auscă în podurile Universității în timpuri a luat „avânt” spre șosea ca să primenească arta tinerimii noastre; iar de acolo, într-o zi, se furișează ca un zeu olimpic, într'un colț stinger din Calea Griviței. N'are număr, nici adresă oficială — aci pare a-și fi făcut cuibul definitiv, această măreață operă de cultură artistică și românească — a tuturor românilor. Pare-se că tot de aci voește să răspândească raze calde, luminoase asupra acestei Români mari, dela Nistru până la Tisa, cum zicea un nefericit de poet.

Tot aci, pare-se, se conduc după anumite reguli și măștri-administratori, cari produc sau aruncă pe piață măștri-pictori, măștri-sculptori.

În mijlocul lor, nevoile administrației noastre au adus și tolerează un prea mărit neamț, — tinichigiu de meserie în țara lui — maestru mare îndrumător al tineretului nostru, conducător în treburile noastre, îngăduit, tolerat, îm-

brățișat de colegii săi dela Belle-Arte, căci, de! țara aceasta blagoslovită de zeul olimpic, trebuie să fie oblojită de aceste nimicuri teutone în timp ce elemente sănătoase pribegese de parte de țară, târând amarul, înfruntând valul năprasnic al vremurilor, numai și numai pentru țară.

Câtă rușine!!!

Dar, să reviu la întrebarea d-tale, D-le Director al „Luceafărului“, pentru că ai venit cu „Luceafărul“ și cu sănătate de dincolo — din Ardealul românesc și integru, să ne consulți pe noi — de dincoace, asupra treburilor noastre și să-ți spunem sincer păsurile noastre.

— Avut-am, oare vreodată, noi, Belgia Orientului, pe cineva care să se fi interesat de o instituție, de o mișcare artistică, de crearea sau îndrumarea unui tineret în sufletul căruia țâșnește o rază de lumină artistică, o undă de talent care trebuie să fie îndrumată, călăuzită, canalizată!

Avut-am oare noi — pretențioși în orientul Europei, oameni de bine, rege, regină, miniștri, secretari de Stat — *binevoitorul* care să se intereseze de această breaslă frumoasă, care înobilează sufletele, deschide spiritul, lărgeste orizontul?

Trimis-u-s-a oare, cândva și cineva, în străinătate, care să studieze în fond organizarea școalelor similare ce se găsesc la Firenze, Roma, Paris, Madrid, München și chiar Belgrad?

Insărcinatu-s-a, oare, cineva, să meargă acolo, să studieze „de visu“ organizațiile lumii apusene — artistice pentru ca, apoi, reîntors în țară să pue bazele unei culturi artistice raționale, serioase și temeinice?

Oare cărmuitorii — cei mari, cari fac și pe mecenații — n-au fost, prin aceste țări luminate și nu s-au lovit de aceste mărețe opere — în văzul tuturor, iar sufletul lor nu s-a înduioșat la gândul că biata noastră țărișoară are elemente, care ar putea, prin muncă, răvnă, ambiție și talent să ajungă pe similarii lor concetățeni ai ochiului și ai gândirii din străinătate?

Acești profesori-cărmuitori ai tineretului nostru cari dorm pe laurii câștigați cu ușurință în străinătate, n-au trăit oarecândva în acel mediu amintit mai sus, acești profesori nu se simt înjosiți în fața eforturilor făcute de elevii lor?

Voi toți, cari v-ați adăpat la cultura occidentalului, ați murit oare în preajma României mari cu penelul la picioare sau cu dalta aruncată deoparte?

Iar voi din tineret — elevi, generație plină de viață, cu fruntea ridicată spre soare, cu pieptul plin de avânt și energie, îndura-veți oare mult

timp ca să vă adăpostiți înapoia seutului celor cari mercantilizază artele, îmbăcșind sufletele și spiritul vostru cu bătrâne așezăminte patriarhale ale unei concepțiuni de „bien-être“ fanarioto-evreo-român?

Din voi, tineri plini de avânt, să răsără scântea, care va aprinde faclă artelor românești, din voi să porceadă lumina care mâine va aprinde orientul și va îmbogăți occidentul.

Să vedem cum este administrată această preținsă școală de Belle-Arte; ce roade a dat și cine o guvernează.

Directorul doarme pe lauri câștigați, înca-sează ca la 2000 lei pe lună, pentru care sumă trece prin fața elevului de două ori pe săptămână și nu-i lipsește prilej ca să trimită adeptii școlii la ciubotărie.

Rezultatul: Cei mai abili sau mai dibaci în a prinde făptura și caracterul directorului, în loc de penel sau dală, întrebuintează un fel de perie cu care netezesc atât de bine pe D-l Director, că la sfârșit de an se pomenesesc, și-reșii! cu mențiuni, medalii, tărahoi mare.

Partea finală: La terminarea școlii, după câțiva ani de perie și ochiade amoroase, bietul băeț sau face pictură la Golli, sau o expediază franco-America, sau, dacă nu reușește, se plasează chiar în localul școlii de Belle-Arte cu atelier în regulă și slujbă remuneratorie. Cei nechemăți fac expoziții la Atena; cei trimiși la ciubotărie visează la lăstăruș, lângă coada dracului.

În urmă, înghetări de expoziții — *pepites*, „Tinerimi artistice“, măcar că s'ar lua moda de a fi a directorului.

— Și arta progresează, „très jolîe, ma chère! épatant, cher maître!“ Artă, artă care raportează, artă ca la Marna, plină de înțeles, de viitor, sintetică, esență, artă Mare, cu M mare.

Incheiu. După atâta amar de vreme elevul iese din școală artist mare, chelner, zapciu, ciubotar, director de muzeu, țărcovnîc la ministru, ușier la cutare ministru sau spânzurător de tablouri dacă vreți, numai să raporteze — *arta face progrese*, se vinde, se agață ca prin farmec pe pereți, publicul e încântat, maestrul cu taraba de toamnă o așează acolo tocmai după coacerea și vinderea strugurilor.

Dar acum un pas înapoi, pentru a lua pe elev din modul nostru de vedere, a ne interesa de el și a-l duce prin culoarele deschise de noi în atelierele adevăratei munci, în ale artelor.

I. Pe elevul de liceu care a absolvit liceul și — care se simte atras pentru această artă, să-l aducem la școala de Belle-Arte.

Această școală de Belle-Arte trebuie să pre-

pare în 3-4 ani profesori-pedagogi cari să predea mai târziu cursuri de desen și pictură la licee sau gimnazii. În cei 4 ani elevul-adept al artelor frumoase să fie preparat de profesori-maeștri, cari ar trebui să fie, pelângă specialiști, și luminători ai tineretului.

Școala trebuiește organizată și de unul sau doi delegați-artiști, trimiși în străinătate ca să se intereseze îndeaproape de acea faimoasă organizație a școalei de Belle-Arte din Paris, cu sucursala la Villa Medicis, sau faimoasa școală dela Pincio (Roma) a artiștilor independenți italieni, școala spaniolă dela Giariscolo (Roma) sau școala bizantino-rusească dela Moscova. Acești delegați să aibă fixat un timp oarecare pentru cercetările ce trebuiesc făcute acolo, iar la reîntoarcerea lor în țară să fie însărcinați cu organizarea școalei de Belle-Arte dela noi.

Această școală de Belle-Arte trebuiește să cuprindă secțiuni de desen, pictură, gravură, sculptură, arhitectură, artă bizantină, fonderie, turnătorie, cioplitorie în piatră — școala având menirea să ne dea elemente cerute și trebuincioase, pentru a ne desbrăca de elemente streine dubioase și fără tragere de inimă.

Directorul să fie ales din cei mai destoinici în ale artelor, dar și din cei mai energici, care prin muncă, talent, cunoștințe și voință, să contribuie la progresul acestei instituțiuni de cultură artistică.

Ce folos că în capul școalei de Belle-Arte se găsește un mare artist, când tot în capul ei se găsește acelaș director nedestoinic sau neînțeleghător în organizarea sau conducerea acestei școli.

Profesorii să fie aleși din toate branșele, câte unul sau mai mulți de fiecare branșă, specialiști și binevoitori. Să nu se facă abuzul de până acum în a se numi profesor de sculptură un pictor, și viceversa.

Să se facă o casă a artelor, care să adăpostească ateliere, biblioteci, colecții de artă, etc.

II. După ce elevul care a frecventat școala de Belle-Arte a isprăvit această școală, atunci se va vedea cel care promite, pentru a intra într-o altă instituțiune — academie de Belle-Arte cu cursuri libere și apăsături libere.

Acolo elevul își desăvârșește studiile și-și definește cariera artistică.

Pentru aceasta se cer însă artiști apți și talentați — mai mulți la număr, cari să predea cursuri libere mixte sau separate.

Tot organizațiile occidentului ne-ar da îndrumări foarte bune. Academia Julien, L. Simon, La Grande Chaumière, Academia del Nudo dela

Firenze sau Venezia, sau Academia Belgiană ne-ar introduce în secretele organizațiilor lor. Crearea unei secțiuni de artă bizantină, care nu numai să studieze această artă a orientului, dar să exercite întru câtvă un control asupra acelui comerț ce se face de toți negustorii noștri, — eu icoanele bisericesti. Am face astfel să reinvieze ca la Moscova sau Kiev această artă atât de frumoasă în esența ei și pentru care s'au cheltuit bani zadarnic, din momentul ce s'au lăsat în voia soartei bursierii Casei bisericești trimiși spre a studia arta bizantină fie la Constantinopol, Sf. Munte, Ravenna, Roma, sau Palermo.

III. După absolvirea acestei Academii cei mai talentați artiști să fie trimiși, pe spesele Statului, în Academii create în acest scop de Stat, la Roma, Paris, Bruxelles, Madrid, Constantinopol, Viena și Moscova.

Aci artiștii vor munci în tihnă, la adăpostul nevoilor, cu singura obligațiune de a trimete în țară, în fiecare an sau la doi ani odată, un original sau o copie după maeștrii mari pentru crearea unei colecțiuni de artă a Academiei de Belle-Arte.

Un voiaj în jurul lumii ar fi de asemenea de mare folos artelor și artiștilor.

Să se creeze un minister al artelor, reprezentat de un artist, cu termen fix, recrutat dintre artiștii cari au fost trimiși în străinătate pentru a studia organizarea școalei de arte frumoase. Să se dea toată latitudinea și depline puteri pentru ca reprezentatul să dispue de mărirea fondurilor, faceri de cumpărături de opere de artă.

Clădirea unei case a artiștilor în țară (Parcul Carol este cel mai indicat pentru a adăposti artiștii), care să strângă laolaltă mai mulți artiști, ar contribui la legătura sufletească și colegială ce ar trebui să existe între toți artiștii.

Numai atunci vom putea face ceva pentru artă și artiști.

Numai atunci arta se va impune, va câștiga în importanță, când se va recunoaște munca artistului — o persoană morală și impusă împrejurărilor.

Până atunci arta va lăncezi, va decădea și va sfârși prin a se pierde.

Avem în capul Ministerului de Culte un destoinic apreciator al artelor; să sperăm că se va face ceva.

Până atunci, așteptăm.

Sculptorul Severin.

1919, Martie, Buc.

Și acum, după ce am văzut părerile scrise ale artiștilor, în privința reorganizării școlii de Belle-Arte, a cărei nevoie e atât de simțită, „Luceafărul” care și-a făcut datoria de a ridica și pune în evidență această chestiune, consideră datoria sa împlinită. Aduce însă aminte D-lui ministru al cultelor, — direct interesat și răspunzător — că pentru refacerea acestei școli e bine să se țină seamă de părerile celor ce cunosc cu destulă temeinicie răul de care școala e bântuită. În afară de acei doi trei profesori numiți, sau presupuși a fi destoinici în treburile de specialitate, să se numească o comisiune din care să facă parte cel puțin 5—6 artiști și unul sau doi cunoscători în ale artei pentru organizarea durabilă a acestei instituții.

Asupra acestei chestiuni „Luceafărul” va mai reveni într-o cronică specială, rezumând părerile artiștilor și trăgând concluziile ce se impun.

C. A.

Expoziția Pătrașcu.

...Puțini vor fi aceia ce-l vor înțelege, căci nu e ușor lucru să dărâmi idolul în fața căruia — prin tradiție — mulțimea își pleacă genunchii, închinându-se „vișelului de aur”.

Așa încheiem cronica din numărul trecut, vorbind despre Teodorescu-Sion, așa începem pe cea de astăzi, ocupându-ne de Pătrașcu.

Opera sa judecată în ansamblu, nu după o bucată răsleață, e sinteza unei energii fructuoase, puțin cunoscute până la el de artiștii noștri în genere. E vigoarea care face din fiecare pânză elementul de consistență al întregii sale activități, asemeni bulgărilor de granit ce ridică colonade în slavă.

Tehnica pe care o întrebuințează acest meșter al pensulei, intensitatea valorilor cum și coloritul de care se servește, marchează răspicat sobrietatea în lucrările sale.

Pictura lui Pătrașcu e filosofia în artă, e maturitatea concepției în a redă frumosul cu noi mijloace, personale, deosebindu-se atât de hotărât de tot ceace e comun pe tărâmul acesta, căci meritul cel mare al artistului, este să poată izbuti să transpună cât mai perfect, cu mijloace noi, viziunea sa în motivul ce ni-l înfățișează și de care, sufletește, ne simțim legați.

Mărilile sale, în cadrul restrâns al chasiului, unde abia poate însemna un țărniș și câteva valuri de hulă, ne stăpânesc prin grandoarea lor, unde se simte imensitatea naturii, în fața căreia, în extaz, ne simțim atât de mici, atât de infirmi, primind boarea vântului ce ne vine dinspre alte orizonturi.

Aceasta e opera maestrului Pătrașcu.

C. A.

Teatru.

Teatrul Național: Femeia!... piesă în 3 acte de Emil Nicolau.

Teatrul Național ne prezintă încă o piesă „originală” de rostul căreia nu ne putem du-miri. O piesă originală se reprezintă sau când e de o valoare artistică reală — și piesa d-lui Nicolau e departe de așa ceva — sau când e măcar făgăduiala unui talent tânăr ce trebuie încurajat. D-l Nicolau, însă, nu e nici talent și nici tânăr. Când ajungi la a treisprezecea piesă proastă e desigur timpul să-ți mărturisești ade-vărul.

Închipuți-vă trei acte de o banalitate strigătoare; în care personajul principal — o femeie — reeditează la fiecare pas îmbătrânitul loc comun al șovăelii între dragoste și datorie; în care întâlnești bizareria nemotivată a unei femei care e geloasă de un bărbat pe care nu-l iubește; închipuți-vă o piesă lipsită chiar de cele mai elementare calități scenice; cu personaje in-existente ce intră și ies în chip stupid; cu scene ce ar voi să fie psihologice și sunt de o platitudine adormitoare; cu scene întregi care suprimate n'ar lăsa niciun gol; cu repetiții de situații și de fraze ce dovedesc mizeria crea-toare a autorului; adăugați în sfârșit unei ase-menea opere dramatice și vulgaritatea unui stil ornamentat pe alocurea cu cacofonii uimitoare; veți avea o idee generală de „Femeia!...” d-lui Nicolau. Nici cu cea mai mare bunăvoință nu i-aș putea descoperi acestei piese vreun alt merit.

Nu, desigur, dela un teatru a cărui literatură originală e încă tânără, nu putem aștepta ca fiecare piesă pe care o reprezintă să fie și o operă de artă. Dar, când totuș teatrul acesta numără valori literare ca Delavrancea, Caragiale, Davila sau Sorbul, dacă nu-i putem cere numai opere de artă, îi cerem totuș decență artistică; și față de atâtea platitudini dramatice câte am avut anul acesta, credem că avem dreptul să rostim cuvântul indecență pentru „Femeia” d-lui Nicolau; e cel mai puțin aspru pe care îl găsec.

E de regretat de asemenea obiceiul de a se încredința roluri slabe elementelor tinere care trebuiesc relevate. D-ra Fudulescu Dorina, căreia i s'a dat rolul protagonistei în această piesă, e un talent peste care nu se poate trece. A jucat anul acesta în câteva roluri din care a reușit să creeze mai mult decât se așteaptă de obicei dela actorii tineri de tot. În rolul din „Femeia” era însă cu neputință să creeze un suflet. Insist asupra acestei acțiune tinere din convingerea că va ajunge curând unul dintre ele-

mentele de valoare ale Teatrului nostru. E o metodă greșită însă a aștepta evoluția talentelor fără educația serioasă a rampei, și greșită metoda care încearcă această educație prin roluri afectate de infirmități iremediabile.

Cât privește ceilalți actori, au făcut tot ce puteau face pentru a se salva măcar pe ei dintr'un asemenea naufragiu; căci piesa d-lui Nicolau amenința să-i târască pe toți la fund.

Al. B.

Literatură.

In streinătate.

La Paris... Lumea e tot atât de nemulțumită de literatura curentă ca și la noi. Aici se rostește de câțva timp cuvântul „secetă literară”; acolo cineva reeditează cuvântul mai vechiu al lui Montaigne „*escrivainerie*”. În adevăr, afară de literatura de război, literatură impresionistă și de reportaj, Parisul n'a mai înregistrat aproape nimic însemnat în anii din urmă. Singurele evenimente literare dar negative, au fost moartea câtorva artiști și intrările recente dela Academie. Librăriile însă sunt sterpe.

E de notat pentru noi o serioasă campanie ce se duce pentru regenerarea teatrului francez. Ziarele politice însele se ocupă de această chestiune pe care la noi presa ar socoti-o desigur fără interes în mijlocul atâtor preocupări electorale și politice. E vorba de campania ce se duce împotriva directorilor de teatre care în urmărirea beneficiilor materiale, au uitat cu totul scopul moral al teatrului. Și din această cauză vechii autori, cari în totdeauna lucrau câțiva ani la o piesă ce avea să rămână în patrimoniul literaturii, acum sunt ocoliți în favoarea tinerilor „*faiseurs de pièces*” cari cu un talent relativ dar cu o ușurință de a scrie apreciabilă, reușesc să confecționeze cantități suficiente de piese pentru a satisface comenzile directorilor.

Sub impresia acestei mercantilizări a teatrului s'a lansat și ideea creierii unui nou teatru cultural, a cărui schiță de organizare ne-ar putea interesa și pe noi. E vorba de o asociație în regie de 6—700 de francezi cari s'ar interesa de cultura franceză și cari cu o subscripție individuală de 1000 lei ar putea crea fondul inițial. Teatrul ar fi pus sub controlul autorilor ce vor fi judecați potrivit. Cât privește repertoriul, nu se vor juca decât capodoperile streine și franceze și numai ce va fi în adevăr artă din piesele noi prezentate. Fișul s'ar reînnoi în fiecare zi. Comitetul de lectură ar fi compus din actori, pictori cari decorează piesele, autori primiți și critici; iar în ce privește trupa, aceasta va fi cât mai omogenă, fără posibilitatea de demisiuni și reîntrări după capricii și formată

sever la avant-scenă, trupă care să primească în întregime programul cultural și nu cel mercantil.

E de notat însă, și aceasta tot pentru noi, că problema teatrului de serioasă cultură se pune la Paris nu numai când teatrele dau deficit sau când e vorba de răsturnarea unui director, ci chiar când rețetele sunt excelente și când nu e nicio luptă pentru directorat.

In Italia... Se face inventarul lucrurilor de artă distruse de pe urma războiului. Și s'a dovedit că în provinciile invadate de germani numai bisericile distruse total sunt în număr de 129, alte 91 care trebuiesc restaurate numai în parte și 73 ce trebuiesc reparate. S'a făcut și socoteala banilor și s'a ajuns la cifra de 50 milioane, fără a socoti și cele 6—7000 de clopote furate sau distruse de germani. Sunt biserici din care multe erau opere de mare artă ale quattrocentului și cinquecentului, acoperite de sculpturi și picturi ce nu se vor mai putea reface. Totuș pentru a salva ce se mai poate s'a pornit o largă acțiune particulară la care s'a asociat și statul italian. S'a alcătuit o societate din inițiativa înaltului cler și care poartă titlul de „*opera di soccorso per le chiese rovinate dalla guerra*”. Societatea inventariază studiază, adună bani și restaurează.

Noi n'avem bisericile strălucite ale quattrocentului, dar am pierdut atâtea bisericuțe umile de țară care acolo în colțul lor împlineau o nevoie sufletească tot așa de mare ca și acelea; am pierdut bisericile târgurilor și orașelor bombardate, am pierdut o sumă de odoare bisericesti, acestea cu valoare artistică, risipite ca și tablourile lui Grigorescu sau documentele Academiei pe la toți vecinii cu apucături rele. Pe ale noastre cine le va inventaria? Cine studiază mijlocul de a le reface? Și cine adună bani pentru ele? Sau poate aveam prea multe?

In Germania... Arta nu mai dă de lucru mult oamenilor. Revoluționarii sunt ocupați cu altceva. Acolo deocamdată se distruge. S'a distrus casa lui Goethe, așa cum s'au distrus mai toate monumentele istorice și artistice din Rusia; și ca și în Rusia, unde arta se „socializează”, și în Germania ea e pusă la contribuție revoluționară. Iată, de pildă, cum se face acum artă în Münchenul atâtor vechi tradiții artistice: La înmormântarea revoluționarului și poetului Kurt Eisner s'a dat procesiunii funerare caracterul unei sărbători muzicale. S'a cântat Imnul poezelor scris chiar de Eisner; apoi muzicile au intonat bucăți din „*Crepusculul Zeilor*” al lui Wagner, „*Marșul funebru*” al lui Chopin, „*Gloria in Excelsis*” a lui Beethoven etc. S'au

recitat versuri revoluționare ale marilor poeți și s'au ținut discursuri despre rolul artiștilor în Revoluții. Ceremonia însă s'a terminat cu un mic necaz. Poporul a năvălit într-o biserică unde nu se sunau clopotele și a devastat-o. Apoi s'au pornit devastări și la celelalte biserici din oraș, până când mulțimea a fost potolită de mitraliere.

D. D. Pătrășcanu.

Domnul Pătrășcanu a debutat în literatură când a ajuns la maturitate. La vârsta domniei sale alții se lasă de acest „sport”, pe unii îi părăsește inspirația și Muza își caută alți lauri.

Domniasa s'a născut odată cu „Viața Românească”. Poate, dacă nu apărea revista ieșană, am fi fost lipsiți și de „Amintirile lui Cassian”. Unii scriitori își încheie activitatea scriindu-și amintirile, domnul Pătrășcanu și-o deschide prin amintiri. Nu ne prea interesează decât prin faptul că și le scrie în stilul lui Creangă, cu oarecare reminiscențe chiar din marce povestitor moldovean, dar fără să-l poată ajunge.

Două episoade în amintiri: copilăria și adolescența. În partea întâia: stil deslănat, înșirarea unor întâmplări banale de liceu, cu poreclele profesorilor, cu mici aventuri, care, la vârsta aceea, iau proporții și de care mai târziu râdem noi înșine, cum râdem mai târziu de atâteaștri pe propria noastră socoteală.

Partea a doua: o poveste de dragoste în mic stil romantic, cu pagini duioase și sentimentale ce vor fi stors de sigur multe lacrimi în pensionele de domnișoare, cum ar zice, de pildă, domnul Ibrăileanu. Friguri de dragoste, boală în familie, rețete uitate, gelozie, lipsă de bani și în sfârșit moartea eroinei, în timp ce eroul își continuă slujba și își încasează regulat leafa dela biuroul Camerei de Comerț.

Celelalte bucăți din volum, schițe vesele în care autorul e drept că nu prea ține în seamă ceace se numește stilul literar, îl arată ca pe un om vesel, care știe să povestească o anecdotă sau o întâmplare comică din viață și să o aștearnă pe hârtie.

O literatură ușoară, de revistă umoristică, fără pretenții și urmări, lipsită de satira care biciue și de umorul care vindecă, deși uneori cade în trivial în care pare a se complăce și pe care îl exploatează cu succes până la exasperarea cititorului cu bun simț.

Totuș domnul Pătrășcanu a fost un om norocos. Unii l-au comparat cu Caragiale și au făcut-o în toată seriozitatea, uitând probabil perspectiva ce o aruncă asupra societății marile scriitor; alții au găsit că și scrie schițele în genul lui Cehov, au stabilit un fel de grad

de rudenie între scriitorul rus și domnul Pătrășcanu, apropiati unul de altul pe cât sunt de „depărtați Ungheții de Rusia...”

Fiindcă atâtea comparații fericite au căzut pe barbișonul domnului Pătrășcanu, aș risca să spun că domniasa e strănepotul lui Cervantes, deși, prin Gogol, e nepot de vară prinsoară cu Swift și, probabil, se înrudește cu toți marii scriitori satirici și umoriști de pe lume. Totuș domniasa e singurul vesel dintre hirsuții „Vieții Românești” cari își cresc pe acest copil iubit al lor, răsfățându-l în mângăierile publice; lucruri de altfel în care sunt așa de experți zeei dela Iași, cari sub altă formă și alte aparențe s'au constituit într-o societate de admirație mutuală, ridicându-se pe ei înșiși prin diapazonul reclamei și diversele roluri ce și-au împărțit, acești teribili combatanți, gata oricând să ia ofensiva contra aceluia ce nu i-ar recunoaște drept glasul tuturor glasurilor, singurii ce pot acorda pergamentul de nemurire și decretul de celebritate.

Au trecut ani însă și domnul Pătrășcanu a mai publicat un volum. Cum în răstimpul acesta am schimbat condeii pentru a lua în mână arma pe care am purtat-o mai bine de trei ani, eră firesc să nu mai fim în curent cu diversele publicațiuni.

Ce-a mai scris domnul Pătrășcanu în timpul acesta, care i-a fost activitatea, spre ce țeluri se îndreptau gândurile sale, eu n'am știut până ce într-o zi i-am întâlnit numele ce semna un articol într'un ziar din Bucureștii ocupației, nume ce-l arată de astădată, intrat în arena politică, devenit dintr'odată omul premergător al prefacerilor ce urmau să vină după război.

O activitate plină de ură și patimă, protivnică celor ce au trecut cu armele în Moldova liberă, un patriotism pe care nu-l pot înțelege. Bucuria că rezultatele războiului nostru corespundeau cu ideile al căror părtaș se făcuse, triumful personalității sale care acum creștea, se umflă zi cu zi și se ridică în postura de apărător al celor mulți și cerea pedepsirea foștilor lui tovarăși din partid în Vinovații, broșură ce păcătuiește prin lipsa de obiectivitate și imparțialitate, ni-l înfățișează pe domnul Pătrășcanu în unul din cele mai grele și serioase momente ale zilelor noastre.

Prea multă patimă puneă în tot ce scria și vorbea, prea i se așterneau pline de protivnicie gândurile, prea multă ardoare în propagarea ideilor de împrumut dela domnul Stere, prea multă curtoazie față de dinamicul care continuă a ne face să suferim, ca să nu mă facă să sfârșesc prin a avea îndoele asupra sincerității sale.

Un scaun de deputat dăruit, o numire ce avea

să renteze și căreia aveau să-i urmeze probabil și altele, comical rol de censor ce-și luase în parlamentul dela Iași, unde glasul său răgușit căută să domine alte glasuri și unde își debită venitul într-un stil oratoric plin de invective, fără a avea calitățile ce i se cer unui orator, încrederea în sine pe care o lăsa să se împărtășească în juru-i, spiritul de dominație ce voia să imprimă unei camere de tranziție și rolul de dictator ce încercă să-și pregătească; tot debitul de fraze răsunate, de rămășițe de discursuri, de frânturi de idei, de apostrofe, de elanuri democratice și cochelării aristocratice, pe toate le-a adunat, de toate a uzat pentru a-și face un piedestal la baza căruia lipsia o singură piatră de temelie, aceea a onoarei.

Cu o inteligență redusă, fără îndoială, născut orator, fără idei proprii, la un moment dat făcându-se campionul ideilor altora, forțând nota, lipsit de cele mai elementare calități ce i se cer unui om politic, având în schimb toate defectele politicianului nostru, domnul Pătrășcanu a reușit să adune tot ridicolul în pretenția sa de persoană, cocoțată ca o „veverijă” oarecare pe un piedestal de imoralitate.

V. Savel.

Insemnări.

Societatea română de filosofie începe reeditarea unora dintre volumele publicate în anii precedenți. A apărut astfel un volum cu titlul *Aspecte din filosofia contemporană*, în care se găsește o interesantă serie de studii mai vechi ale d-lor Rădulescu-Motru, I. Petrovici, I. Ghibănescu, C. Antoniadă, D. Drăghicescu, G. G. Antonescu etc., și un alt volum cuprinzând studiul de doctrină monistă al d-lui Rădulescu-Motru, *Știință și Energie*. Suntem bucuroși să aducem un indemn bun acestei societăți, care formează singura noastră mișcare filosofică și care, prin ședințe regulate, prin revista pe care a scos-o câtvă timp și prin volumele editate, a reușit să creeze un nucleu cultural de care avem atâta nevoie. Filosofia e o știință de maturitate ce nu se poate improviza; și în cultura unui popor, numai o evoluție disciplinată poate duce la crearea unei mișcări filozofice cu valoare originală. Mobilitatea preocupărilor noastre culturale de până acum însă, și mai cu seamă lipsa unei îndrumări metodice în filozofie, ne-au împiedicat să abordăm acest domeniu. De aceea, societatea filozofică din București, cu tendința de disciplină a gândirii pe care o manifestă și, mai cu seamă, prin activitatea de popularizare pe care o urmărește, va putea aduce culturii noastre un serviciu real. Înființarea unei biblioteci filozofice și a unei reviste de filozofie științifică, cu apariție regulată, ar fi desigur cel

mai bun mijloc de acțiune al acestei societăți. Și nădăjdul că le va înfăptui.

O carte de traduceri. (Constanța N. Eremie: *Noaptea de Decembrie și alte traduceri*). E o culegere de poezii din diferiți autori pe care traducătoarea le-a redat adeseori cu dibăcie. Cred că traduceri acestea nu au fost destinate de la început publicării, ci sunt mai mult încercări făcute în ore de distracție; altfel s'ar fi înfățișat cu o selecțiune mai metodică ce ar fi putut da un ciclu. Totuș și așa ele sunt bine venite întrucât reușesc adeseori să sugereze originalul. Notez cele câteva traduceri din fabulele lui La Fontaine, în care versul neegal al scriitorului francez e urmărit cu inteligență, și mai cu seamă Noaptea de Decembrie a lui Musset, care e o bună traducere. Și notez deasemenea ușurința de versificare care dă frazei claritate (lucru remarcabil în traduceri versificate) cât și mai cu seamă varietatea rimei. Sunt calități suficiente pentru a face o traducere bună. Ar fi o muncă mult mai rodnică însă o traducere mai metodică dintr'un singur poet sau dintr'un ciclu unitar de poezii. — A. B.

Un acuzat. D-l Simion Mehedinți e acuzat, de comisiunea numită de marele colegiu universitar pentru cercetarea atitudinii profesorilor universitari pe timpul ocupației germane, că în timpul și după războiu a avut o altitudine anti-patriotică, a scris articole în „Dumineca Poporului” și a ținut conferințe, în care a vestejit războiul nostru, și că a dus o campanie împotriva tuturor personalităților cari au fost dușmanii germanilor.

Dar d-l Mehedinți sfidează îndrăzneț opinia publică, rămâne în fruntea „Convorbirilor Literare” și mai publică a doua revistă „Munca”. Oameni curați colaborează alături de dânsul, iar d-sa râde de acuzatori.

Uf! Ce atmosferă morală respingătoare!

O înfierare academică. Academia Română a dat următorul comunicat: „Academia Română, în momentul întemeierii unei Români unite, prin sacrificiul într-un războiu feroc al tuturor fiilor ei și în pragul jubileului său de 50 de ani, reîntregindu-se cu membrii săi împiedicați până acum de a lua parte prin ocupația străină la lucrările sale, înfierează, în unanimitate, orice legătură de solidarizare cu dușmanii țării care s'ar fi putut produce, ori unde ar fi, în aceste triste împrejurări, și gândindu-se numai la interesele permanente ale neamului, reia misiunea sa de a da științei în toate domeniile ei interpretarea națională care a fost și până acum misiunea sa”.

Opinia publică ia cu satisfacție la cunoștință această înfierare, dar ar dori să știe cu numele pe acei membri ai Academiei, cari au avut „legături de solidarizare cu dușmanii”.

„Arta Română”. La 9 Martie 1919 s'a întemeiat în Iași, o societate de pictori și sculptori sub denumirea „Arta română”, cu scopul de a intensifica și răspândi creațiunea artistică națională. Din societate fac parte cei mai de seamă pictori și sculptori, cari dau garanțiile cele mai serioase că își vor realiza programul. În Str. Franklin din capitală au deschis de curând prima expoziție asupra căreia vom reveni pe larg.

„Revista de Arhitectură și Construcție”. Tendința națională se accentuează tot mai mult în toate manifestările de artă. De curând a apărut sub direcția d-lui arhitect Iotzu „o revistă practică de arhitectură și construcție adaptată nevoilor noastre de a clădi bine și în legătură cu noile curente”. Din cuprinsul revistei se desprinde un larg spirit democratic și intenții foarte serioase de a contribui la îmbunătățirea bunăstării generale prin arta constructivă. Semnalăm deocamdată apariția acestei reviste, revenind altădată mai pe larg asupra problemelor ce le urmărești

„Arhiva pentru studiul și reforma socială”. Am amintit într'un număr trecut despre noua societate sub președinția d-lui prof. D. Gusti. A. cum a ieșit primul număr al organelor științifice al societății. Este o publicație cum nu a mai apărut la noi. Cei mai de seamă specialiști și oameni de știință publică o serie de studii teoretice și practice privitoare la problemele sociale și economice. Recomandăm călduros cetitorilor această revistă serioasă, despre care vom mai vorbi.

Cuprinsul revistei e următorul:

I. *Articole*. Realitate, știință și Reformă socială — câteva indicațiuni asupra metodei — de Dimitrie Gusti, Profesor la Universitatea din Iași. Ideile Fundamentale ale Culturii Sociale contemporane, de Vasile Pârvan, Profesor la Universitatea din București, Membru al Academiei Române. Magistratura, de Corneliu Botez, Procuror la Înalta Curte de Casație și Justiție. Un testament de politică Agrară, de † Max. Popovici. Populația Basarabiei 1812—1918, de I. Nistor, Prof. la Universit. din Cernăuți, Membru al Academiei Române. Organizarea comerțului exterior în epoca de tranziție de Virgil N. Madgearu, Prof. la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale. Casele de pensiuni ale întreprinderilor particulare și asigurarea funcționarilor, de M. Săneleavici, fost Șef al Serv. de Actuarial și Statistică la Casa Meserilor, Creditului și Asigurărilor muncitorești. Problema reprezentării minorităților, de Anibal Teodorescu, Conferen-

țiar la Universitatea din București. Depunerile spre fructificare în băncile noastre comerciale, de Victor Slăvescu, Doctor în științele economice și financiare. Chestiunea îmbunătățirii locuințelor și a sistematizării Capitalei, de Sp. Cegăneanu, Arhitect.

II. *Arhiva legislativă*. Reorganizarea învățământului agricol în România, de Sandu Aldea. Inconsecvențe în Decretul-Lege electoral, de Mihail Manoilescu. Legi pentru schimbarea unor articole din Legea pentru organizarea meserilor, creditului și asigurărilor muncitorești, de N. Ghiulea.

III. *Arhiva documentară*. Talia și perimetrul tinerilor clasei 1893, studiu de antropometrie, de Nicolae Tabacovici. Programul Politicii sociale după debaterile congresului socialist dela Würzburg, de Ioan Setlăceș. O întreprindere financiară a Bucovinei (Bukovinaer Landesbank — Banca Țării) de Victor Slăvescu. Tratatul de pace dela București, de Al. Ștefănescu.

IV. *Recenzii*.

V. *Buletinul Asociației pentru Studiul și Reforma Socială*. Statutele Asociației pentru Studiul și reforma socială. Apelul făcut în Aprilie 1918, cu prilejul întemeierii Asociației pentru Studiul și Reforma Socială, de Dimitrie Gusti, Profesor Universitar, Președintele Asociației pentru Studiul și Reforma Socială.

VI. *Necrologe*. Maximilian Popovici (A. Nasta). Marcel T. Djuvara (Ing. Emil Prager).

Traduceri din limba română. Academia din Elveția a însărcinat pe d-na Courtois care e româncă, soția d-lui Courtois profesor de limbe romanice la Universitatea din Geneva să înceapă o serie de traduceri din literatura română. Traducătoarea va urma un întreg program care cuprinde cei mai de seamă autori moderni și mai vechi din literatura noastră. Primul volum conține novelele «Ioan Corbu», «Dușman», «Muza Română», «Pe drezină», «Uzufructul» și «Un dejun» al scriitorului I. A. Basarabescu. Al doilea volum va cuprinde cele mai frumoase povești ale d-lui I. Al. Brătescu-Voinești.

Bunescu. *B-dul Academiei, Sala „Minerva”*. Un pictor care e încă în căutarea unei maniere proprii. În motivele sale, un impresionist ce caută a da o interpretare distinctă naturii, ca și omului pe care Ibsen, în teatrul său, îl face trecând florurile, sau urcând înălțimile — în linii plastice — spre o concepție nouă de viață.

D-na Greceanu. Expune în Str. Franklin No. 6, Pânze, nu lipsite de însușiri temeinice, ce ne îndreptățește a aștepta în viitor, lucrări de o valoare crescendo.